

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

URAD ZA OPERATIVO

Izpostava URSZR Celje

Maistrova ulica 5, 3000 Celje

T: 03 420 92 00

F: 03 548 34 51

E: gp.ce@urszr.si

www.gov.si/izpostava-urszr-celje

Številka: 8421-1/2022-26 - DGZR

Datum: 18. 11. 2022

OCENA OGROŽENOSTI ZAHODNO ŠTAJERSKE REGIJE ZARADI TERORIZMA

Verzija 1.0

mag. Natalija Plemenitaš Fuchs
podsekretarka
vodja izpostave

1	UVOD	3
2	O TERORIZMU KOT POJAVU.....	4
2.1	Opis pojava terorizma.....	4
2.2	Zgodovina terorizma	6
2.3	Vrste terorizma	6
3	KONVENCIONALNE IN NEKONVENCIONALNE OBLIKE TERORIZMA.....	11
3.1	Konvencionalne in nekonvencionalne oblike terorizma, sodobni terorizem in trendi	11
3.2	Sredstva in orožje za množično uničevanje v teroristične namene	15
4	VERJETNOST NASTANKA VERIŽNIH NESREČ.....	21
5	AKTIVNOSTI NA PODROČJU BOJA PROTI TERORIZMU NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE	22
6	MODEL DOLOČANJA TERORISTIČNE OGROŽENOSTI V ZAHODNO ŠTAJERSKI REGIJI	24
7	OGROŽENOST ZAHODNO ŠTAJERSKE ZARADI TERORISTIČNIH AKTIVNOSTI	27
7.1	O ogroženosti Zahodno Štajerske zaradi terorističnih aktivnosti.....	27
7.2	Razvrščanje občin v razrede ogroženosti.....	31
7.3	Uvrstitev Zahodno Štajerske regije oz. Izpostave URSZR Celje v razred ogroženosti	35
7.4	Dodatna pojasnila	36
8	NEKATERI PREDLOGI UKREPOV ZA PREPREČITEV, UBLAŽITEV IN ZMANJŠANJE POSLEDIC TERORIZMA IN TERORISTIČNIH DEJANJ	37
9	ZAKLJUČEK OCENE OGROŽENOSTI	38
10	RAZLAGA OKRAJŠAV IN POJMOV	42
11	VIRI.....	43
12	PRILOGE.....	43

1 UVOD

Ocena ogroženosti Zahodno Štajerske regije (v nadaljevanju ZŠR) zaradi terorizma, v1.0, je izveček Ocene ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, v1.0, ki jo je pripravila Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje (v nadaljnjem besedilu URSZR) na podlagi Navodila o pripravi ocen ogroženosti (Uradni list RS, številka 39/95) in Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Uradni list RS, številka 24/12, 78/16 in 26/19) za potrebe na področju načrtovanja v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Konceptualno in vsebinsko se ta ocena navezuje na Navodilo o pripravi ocen ogroženosti, vendar se nekoliko razlikuje od drugih ocen ogroženosti, ki jih je pripravila Izpostava URSZR Celje. Vzroki za to so v specifičnosti področja in vsebine ter v določeni omejenosti podatkov, potrebnih za pripravo ocene ogroženosti. Med izhodišči za pripravo ocene je bilo tudi načelo javnosti, uporaba podatkov z opredeljeno stopnjo tajnosti pa tega načela ne omogoča.

Namen te ocene ogroženosti je uporabnikom, predvsem v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, poleg ugotovitve potencialne ogroženosti občin in regije zaradi terorizma celovito in na enem mestu predstaviti terorizem kot pojav, njegova zgodovinski razvoj in pojavljanje, primere in značilnosti terorističnih napadov, trende na področju terorizma, aktivnosti in pristojnosti pristojnih organov v Republiki Sloveniji na področju terorizma ter dostopne dokumente, tudi s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki jih lahko pri predmetni vsebini uporabljajo pri svojem delu.

Ocena ne daje rešitev in konkretnih predlogov na področju odziva regije ter njenih organov, kakor tudi ne sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na področju terorizma. Znano je namreč, da je odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na nesreče in pojave, katerih vzrok lahko iščemo v terorističnih aktivnostih, poleg aktivnosti, načrtovanih v veljavnem regijskem načrtu zaščite in reševanja s področja terorizma, večinoma načrtovan kot odziv na nesreče po nekaterih drugih načrtih zaščite in reševanja. Za sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami niti ni toliko pomembno, kako in zakaj so se zgodile nesreče, prav tako ne vprašanje, ali je neka nesreča povzročena s terorističnimi aktivnostmi ali ne, temveč je pomemben predvsem ustrezen odziv sistema na posledice, ki jih te nesreče povzročijo.

V oceni je izvedeno razvrščanje občin in Zahodno Štajerske regije v razrede ogroženosti, pri čemer so bili uporabljeni številni javno dostopni podatki.

Ocena ogroženosti zaradi terorizma je javna in ne vsebuje virov ter podatkov, ki so opredeljeni s stopnjo tajnosti.

2 O TERORIZMU KOT POJAVU

2.1 Opis pojava terorizma

V vsej zgodovini je nasilje predstavljalo krajšo in hitrejšo pot za doseg določenih ciljev v primerjavi z nenasilnimi sredstvi. Posamezniki, skupine ali države so ga vselej uporabljali ne zaradi tega, ker je neizogibno, temveč zato, ker je učinkovitejše.

Ker se teroristične aktivnosti izražajo na različne načine, se je skozi čas oblikovalo več definicij o tem, kaj je terorizem. Uradna definicija terorizma niti ne obstaja. Načeloma je terorizem vsako organizirano nasilno dejanje, ki je usmerjeno proti civilistom oziroma civilnim ustanovam v politične ali/in gospodarske namene. Izvajajo ga lahko nedržavne skupine, posamezniki ali države. Terorizem je večinoma javno dejanje, s katerim želijo teroristi »doseči« čim večje število ljudi (s sodobnimi, ki pokrivajo take incidente) in tako vplivati na širše javno mnenje. Terorizem uničuje oziroma negativno vpliva na temeljne vrednote, kot so človekovo dostojanstvo, svoboda, demokracija, enakost, pravna država ter spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ter na gospodarski in trajnostni razvoj ter na zagotavljanje nacionalne varnosti. Cilji terorističnih napadov so med drugimi lahko civilno prebivalstvo, državni predstavniki in ustanove, diplomatsko-konzularna predstavništva, kritična infrastruktura, pripadniki mednarodnih sil v mednarodnih operacijah in na misijah (Vlada RS, 2019), objekti kulturne dediščine itn. Terorizem je pogosto povezan z drugimi varnostnimi grožnjami, predvsem z organiziranim kriminalom, nedovoljenimi dejavnostmi na področju orožij za množično uničevanje in jedrske tehnologije, nezakonitimi migracijami ter trgovino z ljudmi, orožjem in prepovedanimi drogami (Vlada RS, 2019a).

Na evropski ravni je bila leta 2002 na podlagi političnega soglasja glede dokumenta Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu na ravni Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) prvič sprejeta skupna evropska tridelna opredelitev terorizma oziroma terorističnih kaznivih dejanj, ki so bila opredeljena kot dejanja:

- ki bi namenoma resno zastraševala prebivalstvo,
- ki bi namenoma nezakonito izsiljevala ali škodovala vladi ali mednarodni organizaciji, da izvede ali opusti kakršno koli dejanje,
- ki bi namenoma resno rušila ali uničevala temeljne politične, ustavne, gospodarske ali socialne strukture države ali mednarodne organizacije, pri čemer se namen izvede z grožnjo izpolnitve ali z izpolnitvijo:
 - ✓ napadov na človekovo življenje, ki lahko povzročijo smrt;
 - ✓ napadov na fizično integriteto človeka;
 - ✓ ugrabitev ali zajetja talcev;
 - ✓ znatnega uničevanja vladnih ali javnih objektov, transportnega sistema, infrastrukture, vključno z informacijskim sistemom, pričvrščenih ploščadi, ki so na epikontinentalnem pasu, javnega kraja ali zasebne lastnine, ki lahko ogrozi človekovo življenje ali povzroči večjo gospodarsko izgubo;
 - ✓ ugrabitve letal, ladij ali drugih sredstev javnega ali tovornega transporta;
 - ✓ proizvodnje, posedovanja, nakupa, prevoza, dobave ali uporabe orožja, razstreliv ali jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja ter tudi raziskav in razvijanja biološkega in kemičnega orožja;
 - ✓ spuščanja nevarnih snovi ali povzročanja požarov, poplav ali eksplozij, ki lahko ogrozijo človekovo življenje;
 - ✓ motenj ali prekinitvev oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo človekovo življenje.

Kot naslednica okvirnega sklepa EU iz prejšnjega odstavka je bila 15. marca 2017 sprejeta Direktiva 2017/541 Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti terorizmu in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/475/PNZ ter o spremembi Sklepa Sveta 2005/671/PNZ.

Po tej aktualni direktivi so teroristična kazniva dejanja tista, katerih cilj je:

- resno ustrahovati prebivalstvo;
- nezakonito prisiliti vlado ali mednarodno organizacijo, da neko dejanje stori ali opusti;

- resno destabilizirati ali uničiti temeljne politične, ustavne, gospodarske ali socialne strukture države ali mednarodne organizacije, pri čemer se namen izvede z grožnjo izpolnitve ali z izpolnitvijo:
 - ✓ napadov na življenje osebe, ki lahko povzročijo smrt;
 - ✓ napadov na telesno celovitost osebe;
 - ✓ ugrabitev ali jemanja talcev;
 - ✓ precejšnjih uničenj vladnih ali javnih objektov, prevoznega sistema, infrastrukture, vključno z informacijskim sistemom, ploščadi, postavljenih na epikontinentalnem pasu, javnega kraja ali zasebne lastnine, ki lahko ogrozi življenje ljudi ali povzroči večjo gospodarsko izgubo;
 - ✓ ugrabitve zrakoplova, plovil ali drugih sredstev tovornega prevoza ali javnih prevoznih sredstev;
 - ✓ proizvodnja, posesti, pridobivanja, prevoza, dobave ali uporabe razstreliva ali orožja, vključno s kemičnim, biološkim, radiološkim ali jedrskim orožjem, pa tudi raziskovanja in razvoja kemičnega, biološkega, radiološkega ali jedrskega orožja;
 - ✓ izpustov nevarnih snovi ali povzročanja požarov, poplav ali eksplozij, ki lahko ogrozijo življenje ljudi;
 - ✓ motenj ali prekinitev oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje ljudi.

Po 108. členu Kazenskega zakonika (Uradni list RS, številka 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popravek, 54/15, 38/16, 27/17, 23/20 in 91/20) pa se terorizem lahko opredeli kot namen ali dejanje, da se uničijo ali hudo ogrozijo ustavni, gospodarski, socialni ali politični temelji Republike Slovenije ali druge države oziroma mednarodne organizacije, da se hudo zastraši prebivalstvo oziroma da se prisili Vlado Republike Slovenije ali druge države oziroma mednarodno organizacijo, da nekaj stori ali opusti, ter kot dejanje ali grožnja, da se bo storilo, eno ali več od teh dejanj:

- napad na življenje in telo ali na človekove pravice in svoboščine;
- ugrabitev ali zajetje talcev;
- precejšnje uničenje državnih ali javnih objektov ali predstavništev tujih držav, prevoznega sistema, infrastrukture, javnega kraja ali zasebne lastnine;
- neupravičeno poseganje v informacijski sistem, ki pomeni resno oviranje ali prekinjanje njegovega delovanja z vnosom, prenosom, poškodovanjem, brisanjem ali spreminjanjem podatkov ali s preprečevanjem ali onemogočanjem dostopa do podatkov, in ki povzroči resno škodo; škoda je lahko storjena z uporabo računalniškega programa, gesel ali kod za dostop, zasnovanih ali prilagojenih za namene storitve dejanja, ali kot neupravičeno poseganje v informacijski sistem kritične infrastrukture, ki pomeni resno oviranje ali prekinjanje njegovega delovanja z vnosom, prenosom, poškodovanjem, brisanjem ali spreminjanjem podatkov ali preprečevanjem ali onemogočanjem dostopa do podatkov;
- neupravičeno brisanje, poškodovanje ali spreminjanje podatkov v informacijskem sistemu kritične infrastrukture ali preprečevanje ali onemogočanje dostopa do takih podatkov;
- zajetje ali prevzem nadzora nad pritrjeno ploščadjo v epikontinentalnem pasu z uporabo sile ali grožnje, morda katerega drugega načina ustrahovanja; lahko gre za nasilno vedenje proti osebi na ploščadi, če tako dejanje ogroža njeno varnost, ali uničenje pritrjene ploščadi v epikontinentalnem pasu oziroma povzročitev škode na njej, ki lahko ogrozi njeno varnost, ali postavitve naprave zaradi uničenja pritrjene ploščadi ali ogrožanja varnosti na njej, lahko gre tudi za poškodovanje ali povzročitev smrti osebe v povezavi s katerim izmed prej navedenih dejanj;
- ugrabitev zrakoplova, plovila, sredstev tovornega prevoza ali javnega prevoznega sredstva;
- proizvodnjo, posest, pridobitev, prevoz, dobavo ali uporabo orožja, razstreliva, jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja;
- raziskovanje in razvoj jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja;
- ogrožanje varnosti s spuščanjem nevarnih snovi oziroma povzročanjem požarov, poplav ali eksplozij;
- motnje ali prekinitev oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi za življenje ljudi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje ljudi.

Še poseben poudarek je v Kazenskem zakoniku namenjen primerom, če se namen iz prejšnjega odstavka izvede z uporabo ali grožnjo uporabe jedrske ali druge radioaktivne snovi oziroma naprave, s poškodovanjem jedrskega objekta, tako da se izpušča radioaktivna snov ali omogoča njen izpust, če se z grožnjo ali uporabo sile zahteva jedrska ali druga radioaktivna snov, naprava ali jedrski objekt.

2.2 Zgodovina terorizma

Pojem terorizem so prvič uporabili med francosko revolucijo, in sicer v obdobju diktature jakobincev od 2. junija 1793 do 27. julija 1794, ko so ti izredno ostro obračunavali s svojimi nasprotniki in jih v tisočih pošiljali na morišča (Čuček, 1981). Uporabljali so ga vodje sistematskega odstranjevanja »izdajalcev« med revolucionarnimi odbori, z njim so namreč imenovali najboljšo možnost za obranitev svobode. Ko se je francoska revolucija izrodila, pa je ta beseda začela označevati srdito državno nasilje in usmrčevanje z znamenitimi giljotinami (Terorizem, Wikipedia).

Iz tega sledi, da terorizem nikakor ni nov fenomen v sodobnem svetu, temveč je tak način dejavnosti poznan že od začetkov razvoja politike in nadprimitivnih družbenih odnosov (Terorizem, Wikipediija), vsaj 2000 let (Urdih, 2019). Prve zapise besede terorizem najdemo že v dokumentih iz leta 135, ko so upor (Pettiford in Harding, 2005), s katerim so se judovski fundamentalisti izživiljali nad Rimljani v Palestini (Terorizem, Wikipediija) in zaradi katerega je prišlo do uničenja Jeruzalema, označili za teroristično dejanje (Pettiford in Harding, 2005, povzeto po Urdih, 2019). Svet za zunanje zadeve ZDA, ki se ukvarja s teorijo terorizma, v svojem dosjeju teroristov omenja razbojniške kulte v Indiji, ki so pobijali mimoidoče zaradi žrtvovanja hindujskemu božanstvu (sedmo stoletje), prav tako poznamo bližnjevzhodno šiitsko sekto Asasini, ki je pod vplivom omamljenosti od hašiša pobijala politične nasprotnike (Terorizem, Wikipediija).

2.3 Vrste terorizma

Glede na cilje, motive in delovanje terorističnih organizacij je mogoče opredeliti več vrst in podvrst terorizma. Obstaja več opredelitev vrst terorizma. V tej oceni so povzete oziroma prirejene po Europolu (Europol, 2020), ki terorizem loči na pet osnovnih vrst, poleg tega pa so v tem podpoglavju pod razdelkom 2.3.6 opisane še nekatere druge vrste terorizma, ki pa ne izhajajo iz opredelitve Europa.

2.3.1 Verski oziroma versko podprt terorizem

Terorizem te vrste izvaja nasilje zaradi vere in religije. Je najnevarnejša vrsta napadov, v katerih se izvajajo tudi samomorilske akcije in pri kateri za uresničitev visokih religijskih ciljev teroristi žrtvujejo tudi svoja življenja. Njihov glavni namen je doseči verske spremembe. Zajeti želijo čim večje število žrtev, saj bi tako njihova dejanja povzročila temeljitejše spremembe. V skrajnih primerih so žrtve vsi, ki niso člani verskih skupnosti, ki jim pripadajo teroristi. To vrsto terorizma uporablja največ skupin. Med najbolj poznane skupine verskega terorizma spadajo Al Kaida, palestinski Hamas, japonski Aum Šinrikjo in libanonski Hezbolah (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Znana organizacija je tudi Džamaja Islamija. Sem nedvomno spada tudi Islamska država Iraka in Levanta (Isil). V sodobnem času delujejo tudi druge džihadistične teroristične organizacije, verjetno pa je Isil najnasilnejša, najbolj surova in najbolj skrb vzbujajoča teroristična organizacija današnjega časa.

2.3.2 Etnonacionalistični in separatistični terorizem

Nacionalistični teroristi so predani in zvesti določeni skupini, etniji, ki jo država, v kateri živijo, zatira. Cilj pripadnikov teh skupin je ustvariti samostojno neodvisno državo za svojo nacijo (skupnost). Nacionalistične teroristične skupine imajo svoje kulturo, vero in običaje. Ta vrsta terorizma velja za najuspešnejšo, saj dobi največ podpore. Njeni pripadniki uporabljajo najmanj nasilja, saj jih omejuje njihova prepoznavnost v svetu. Nacionalistični terorizem je težko opredeliti, ker se člani teh skupin pretvarjajo, da so borci za svobodo (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Teroristične skupine, ki pripadajo tej vrsti terorizma, so IRA – Irska republikanska armada (IRA), Palestinska osvobodilna organizacija (PLO), baskovska separatistična organizacija (ETA) (Baskovska očetnjava in svoboda – Euskadi ta Askatasuna) in Kurdska delavska stranka. V Franciji je znana skupina Front de Libération Nationale Corse (Corsican National Liberation Front – FLNC), ki se zavzema za osamosvojitve Korzike in odcepitev od Francije. Med pripadnike tovrstnega terorizma se

uvršča tudi vojaška teroristična organizacija Osvobodilni tigri tamilskega Elama na Šrilanki – Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) (Europol, 2020), ki se je med letoma 1976 in 2009, ko je bila uničena, zelo aktivno borila za ustanovitev neodvisne države tamilski Eelam na tamilskem delu Šrilanke (Liberation Tigers of Tamil Eelam, Wikipedia). V to kategorijo spadajo tudi skupine, ki so t. i. separatistični terorizem izvajale v bivših kolonijah evropskih držav: židovske milice Irgun in Lehi na območju Palestine, ki so se borile proti britanskemu kolonializmu, Fronta narodne osvoboditve, ki je izvajala napade na tarče francoskih oblasti v Alžiriji v petdesetih letih prejšnjega stoletja (Terorizem, Wikipedija). Enako velja za terorizem narodnoosvobodilnih gibanj. Ta podvrsta terorizma je bila značilna v afriških in azijskih državah. Skupine so se borile za svobodo pred takrat prevladujočimi belci. V večini držav je dekolonizacija potekala brez konfliktov, kenjska skupina Mau Mau pa se je leta 1950 kljub vsemu odločila za upor nad evropskimi priseljenci. Te podvrste terorizma je sicer vse manj.

2.3.3 Levičarski in anarhistični terorizem

Terorizem te vrste imenujemo tudi marksistični ali komunistični terorizem, saj so njegovi pripadniki podpirali delavce, ki so se upirali proti svojim nadrejenim. Levičarski teroristi so podpirali zamisli, ki jih je postavil Karl Marx, nagibali so se k uničenju kapitalističnega sistema in ga želeli preusmeriti v bolj socialistično naravnano smer. Levičarski terorizem je bil najaktualnejši v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Najpogostejše žrtve teh napadov so bili politiki, bančniki, gospodarstveniki, velekapitalisti in vojaški častniki (povzeto po Urdih, 2019). Med levičarske teroristične skupine uvrščamo ameriško formacijo Weathermen (Terorizem, Wikipedija), nemško skupino Baader-Meinhof ali RAF – Frakcija rdeče armade, japonsko Rdečo armado in italijansko Rdečo brigado. Frakcijo rdeče armade sta ustanovila Gudrun Ensslin in Andreas Baader leta 1968 v Zvezni republiki Nemčiji.

Med specifične levičarske teroristične organizacije spada tudi kolumbijska revolucionarna teroristična skupina FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia), katere glavni vir financiranja je kokain.

Zaradi obsežnega vseevropskega fenomena atentatov in drugih napadov, zlasti med letoma 1870 in 1920, ki so jih izvajali anarhisti, je bila opredeljena posebna kategorija anarhističnega terorizma (Terorizem, Wikipedija). Pri tej obliki terorizma gre za napade na pomembne politične osebnosti, na njihove mehanizme in imetje, na državne ustanove ter na obstoječi državni sistem. Cilj anarhistov je ukiniti vse oblike vlade in oblasti.

2.3.4 Desničarski terorizem

Na drugi strani poznamo desničarske organizacije in v to smer usmerjene teroristične skupine. Pripadnike desničarskih terorističnih skupin je težko opredeliti, saj poznamo različne opredelitve za desničarski terorizem. Desničarski ekstremisti so praviloma najšibkejši in najslabše organizirani med vsemi terorističnimi organizacijami. Gre za napade na tujce, priseljence, pripadnike drugih manjšin in predvsem na pripadnike tretjih držav. Skupaj z desničarskimi skupinami se je razvil tudi nov, poseben stil njihovih članov. Pripadniki imajo značilne gole glave, tetovaže z rasističnimi podobami in zelene jakne. Desničarske skupine so bolj organizirane v ZDA, kjer so imele na voljo več finančnih sredstev. Med tovrstne skupine lahko uvrstimo tudi Odrede smrti, ki so delovali v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v latinskoameriških državah (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Med bolj znane neofašistične teroristične organizacije je spadala tudi italijanska Nuclei Armati Rivoluzionari – NAR, ki je v času svojega delovanja (1977–1981) v Italiji izvedla številne teroristične napade in politične umore (Tomše, 2016). Med pripadnike desničarskega terorizma se uvrščajo tudi ekstremni nacionalisti in rasisti oziroma neofašistični teroristi, ki si prizadevajo za odpravo liberalnih režimov v zahodni Evropi ter vzpostavitev fašističnih držav (Terorizem, Wikipedija). Znani primer tovrstne manifestacije terorizma sta napada Andersa Behringa Breivika v Oslu in na otoku Utøya na Norveškem julija 2011.

2.3.5 Terorizem s posebnim interesom in terorizem z enim samim vprašanjem

Terorizem s posebnim interesom (Special-issue terrorism) in terorizem z enim samim vprašanjem (Single-issue terrorism) je vrsta terorizma, ki se v nasprotju z drugimi vrstami terorizma osredotoča na nekaj ali samo na eno vprašanje oziroma področje, in ne na bolj razširjene politične, verske ali druge družbene razmere, vprašanja ter spremembe (Friedlander, 1979, povzeto po Special-interest terrorism, Wikipedia). Pripadniki terorizma posebnega interesa izvajajo nasilna dejanja v prepričanju oziroma z namenom, da bi z njimi prisilili družbo k spremembi svojega odnosa do neke problematike. Običajno gre za problematiko, povezano z okoljem, jedrsko tehnologijo in splavom (United States congressional hearing, Wikipedia, povzeto po Special-interest terrorism, Wikipedia). Najbolj znana podvrsta tovrstnega terorizma je ekoterorizem (Smith, povzeto po Special-interest terrorism, Wikipedia). Glavni cilj ekoteroristov je onesnaževanje narave, kar vključuje onesnaževanje zalog vode, grožnje za uničevanje energetskih javnih služb ter še druge možnosti, ki bi lahko kakor koli onesnažile ali uničile naravo. Ekoterorizem bi lahko opredelili tudi kot nezakonito ali namerno uničevanje, izkoriščanje in spreminjanje okolja. Med ekoterorizem se na neki način uvrščajo še druge dejavnosti, ki so povezane z mučenjem živali, h katerim spadata izvajanje laboratorijskih poskusov na živalih in prodaja delov živalskih teles, kot so živalska krzna, slonovina in rogovi nosorogov (povzeto po Urdih, 2019). Poznamo tudi ekološki terorizem, h kateremu spada delovanje okoljevarstvenih organizacij ter radikalnih okoljskih aktivistov, ki nasprotujejo izkoriščanju in onesnaženju okolja. Ti želijo s povzročanjem strahu, preprečevanjem delovanja in povzročanjem materialne škode prestrašiti posameznike, organizacije, podjetja in vlade, ki s svojimi dejanji kakor koli povzročajo škodo, obremenjujejo ali izkoriščajo okolje in živali (Hoek, 2010, povzeto po Domjanič in Dobovšek).

2.3.6 Druge vrste terorizma

Med druge vrste terorizma, ki niso povzete po opredelitvi Europol, lahko uvrstimo državni terorizem. Ta podvrsta terorizma se uporablja kot orodje za svoje zunanje in notranje politike. Teroristične skupine se navadno organizirajo s podporo radikalnih držav. Tako ločimo državni terorizem, ki nasprotuje drugim državam (Iran, ki spodbuja libanonski Hezbolah, in v preteklosti Libija, ki je priznala bombni napad na ameriško potniško letalo leta 1988), in državni terorizem, ki nasprotuje notranjemu delovanju ter političnim nasprotnikom (latinskoameriške države v času vojaških diktatur) (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Nekatero razvite države zahodnega sveta kot teroristične države označujejo države »na osi zla« Kuba–Libija–Sudan–Sirija–predhodni Irak–Iran–Severna Koreja (Terorizem, Wikipedija). K tej obliki terorizma štejejo tudi terorizem v nacistični Nemčiji (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019).

Omeniti je treba še t. i. informacijski ali kibernetični terorizem, ki se glede na svoje cilje uvršča med najmlajše manifestacije terorizma (Kibernetični terorizem, Wikipedija). Lahko ga opredelimo bodisi kot nova vrsta ali podvrsta terorizma, lahko pa tudi kot ena izmed pojavnih oblik oziroma modusov v tem poglavju naštetih vrst terorizma. Slednje se lahko podkrepi na primer z dejstvom, da Isil kot predstavnica džihadističnega terorizma ali skupine, ki delujejo v njenem imenu, za dosego svojih ciljev zelo uspešno uporabljajo tudi kibernetični terorizem (Kovačič, 2016). Vsekakor pa kibernetični terorizem spada med nekonvencionalni in obenem sodobni terorizem. V sodobnem času in svetu je kibernetični terorizem zaradi velike odvisnosti od modernih informacijskih tehnologij pomemben oziroma nevaren za celotno družbo. V današnjem času kritično infrastrukturo, kot so na primer oskrba z elektriko, vodo in plinom ter tudi banke in finančne ustanove, upravljajo računalniki oziroma računalniški sistemi, ki predstavljajo ranljivost, ki jo lahko teroristi izkoristijo (Kibernetični terorizem, Wikipedija). Večina držav t. i. zahodnega sveta se pomena in groženj kibernetičnega terorizma dobro zaveda.

Kibernetični terorizem predstavlja načrten, pogosto politično motiviran napad na informacijo, računalniški sistem, računalniške programe in podatke. Je konvergenca terorizma in kibernetičnega okolja. Pogost cilj napada kibernetičnega terorizma je uničenje ali poškodovanje kritične informacijske oziroma druge infrastrukture. Sem spadajo napadi na strojno in programsko opremo, pri čemer je stranska posledica tudi

uničenje podatkov. Najpogostejša oblika kibernetnega terorizma so napadi na informacijske sisteme. Glavni namen obsega pridobitev, spremembo ali uničenje vsebine elektronskih datotek, računalniških sistemov ali materiala, ki ga ta vsebuje. Druga oblika kibernetnega terorizma vključuje uporabo interneta in informacijskih sistemov za izvedbo klasičnega terorističnega napada. Teroristi spletne storitve izvajajo tudi za druge potrebe, kot so na primer načrtovanje, koordiniranje, oglaševanje, rekrutiranje, propaganda in zbiranje finančnih sredstev, kar med drugim izvaja tudi Isil (Kovačič, 2016, in Wikipedija).

Kibernetni terorizem je, kot že omenjeno, razmeroma nova vrsta oziroma oblika terorizma, ki se je začela pojavljati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je družba vse bolj privajala na računalniško tehnologijo. Kibernetni terorizem se izvaja tako, da napadalci z napadi na različne računalniške sisteme pridobijo želene podatke ciljnih držav, skupnosti in organizacij. Napad je opredeljen kot informacijsko-terorističen, če povzroči nasilje nad osebami ali premoženjem oziroma če povzroči vsaj dovolj škode in strahu zaradi smrtnih žrtev, hudih telesnih poškodb ali gospodarskih izgub. Najpogostejši cilj napadalcev je ustrahovati in tako prisiliti vlado, da podpre teroristične politične in socialne cilje. Kibernetni napadi so za napadalce privlačni tudi zato, ker so cenovno dostopni glede na stroške razvoja, vzdrževanja in uporabe naprednih orodij (povzeto po Urdih, 2019). Lahko so izvedeni iz oddaljene lokacije in anonimno. Kibernetni terorizem je tudi privlačen z vidika medijskega pokritja, saj tako javnost kot mediji kibernetnim napadom namenjajo veliko pozornosti (Kibernetni terorizem, Wikipedija).

Čeprav se kibernetni terorizem po metodah in tehnikah ne razlikuje od drugih zlonamernih napadov na informacijske sisteme, je med njimi pomembna razlika. Teroristi v kibernetnem okolju imajo enako motivacijo oziroma cilj kot klasični teroristi, to pa je vplivanje na družbene in politične spremembe. Prav tako svetovni splet izkoriščajo za doseg svojih ciljev. Najpogostejša motivacija storilcev klasične računalniške kriminalitete pa je želja po dokazovanju, pogosto tudi odkrivanje in opozarjanje na varnostne primanjkljaje. V tej točki lahko pride do sodelovanja med njimi in teroristi, kadar so ti pripravljeni ponuditi dovolj visoka finančna sredstva za izvedbo napada na informacijski sistem vladnih ustanov, korporacij ali na sisteme kritične infrastrukture (Kibernetni terorizem, Wikipedija).

Teroristična dejanja, storjena na računalnikih, so posredna, vendar so kljub temu lahko posledice katastrofalne, včasih tudi večje kot pri klasičnih terorističnih napadih. Škoda kibernetnega terorizma se manifestira v ekonomski obliki, ob posebnih pogojih pa se lahko izkaže tudi v poškodbah ali smrti ljudi (na primer, kadar gre za napad na kritično infrastrukturo, pomembno za oskrbo ljudi).

Čeprav je veliko računalniških ranljivosti mogoče zmanjšati, je nemogoče, da bi se znebili vseh tovrstnih ranljivosti. Četudi tehnologija omogoča dobro varnost, je pogosto uporabljena na način, ki omogoča napade (Kibernetni terorizem, Wikipedija).

Hibridne grožnje si v tem pregledu tudi zaslužijo svoje mesto, saj se bo pomembnost tovrstnih groženj v svetu v prihodnosti verjetno povečevala. Hibridne grožnje se lahko izvajajo tudi s terorističnimi aktivnostmi.

Hibridne grožnje (izraz je sicer star komaj dobro desetletje) niso nove oblike groženj, temveč so implikacije že obstoječih subverzivnih oblik, katerih hitrost, obseg in pogostost pojavljanja so se s sodobnimi tehnologijami okrepili, zaradi česar so lahko povezane tudi s terorističnimi aktivnostmi. Hibridne grožnje so večdimenzionalne, izjemno horizontalno razpršene, obsegajo pa predvsem politično-diplomatski, informacijski, vojaški, gospodarski, finančni, obveščevalni in pravni vidik, pri čemer je lahko vsak hibridni scenarij drugačen. Hibridne grožnje predstavljajo medsebojno povezano, kompleksno in nepredvidljivo visoko integrirano uporabo prikrite ali odkrite kombinacije tradicionalnih ter neregularnih vojaških in civilnih ter kriminalnih metod in sredstev, ki jih vodijo in izvajajo državni in nedržavni akterji. Ti uporabljajo različne metode, vrste in načine hibridnega delovanja, s čimer se zamegljuje meja med mirom, krizo, konfliktom in vojno. Dejavnosti hibridnih akterjev so usmerjene v šibke točke ciljane države ali družbe z namenom destabilizacije, povzročanja zmede in povečanja ranljivosti zaradi doseganja svojih geopolitičnih interesov in vpliva. Akterji s svojimi hibridnimi metodami, dezinformacijami, lažnimi novicami, vpletanjem v demokratične

politične procese vplivajo na stabilnost demokratično izvoljenih struktur oblasti, ustavne in družbene ureditve ter mednarodnih ustanov, ovirajo in slabijo zmožnost demokratičnega in ustavno opredeljenega političnega odločanja ter oblikovanja učinkovite nacionalne politične agende, sprožajo radikalizacijo in rekrutacijo skrajnih gibanj ter vplivajo na javno mnenje v državi, kar dosegajo z usmerjanjem akterjev, ki so tako zlorabljeni za hibridno delovanje. Kibernetski napadi z zlorabo informacijske tehnologije in z metodo sabotaje predstavljajo izziv za vzdrževanje odpornosti ključnih funkcij države in družbe ter kritične infrastrukture. Izvajajo ekonomsko vplivanje in izsiljevanja ter nezakonito izrabo finančnih sistemov tudi za financiranje terorizma ali pa vplivajo na nacionalne strukture. Dejavnosti hibridnih akterjev so bolj ali manj podprte z intenzivnim obveščevalnim delovanjem. Upravičena je domneva, da bodo vojaške hibridne oblike delovanja poleg konvencionalnega ali nekonvencionalnega vojskovanja vključevale tudi zlorabo orožja za množično uničevanje ter teroristična delovanja, na lokalno omejenem območju tudi z uporabo jedrskih, radioloških, kemičnih in bioloških elementov (Vlada RS, 2019).

3 KONVENCIONALNE IN NEKONVENCIONALNE OBLIKE TERORIZMA

3.1 Konvencionalne in nekonvencionalne oblike terorizma, sodobni terorizem in trendi

Oblike terorističnih napadov oziroma izvedbene oblike ali modusi terorizma se delijo na konvencionalne in nekonvencionalne. Pri konvencionalnem terorizmu je glavni cilj terorističnih skupin povzročiti čim večjo škodo, čim hujše poškodbe oseb, celo njihovo smrt. S takimi dejanji želijo čim bolj prestrašiti druge prebivalce in doseči čim več nadzora nad oblastmi, da bi te storile ali opustile neko dejanje. Za nekonvencionalni terorizem so značilni množično uničevanje, uporaba jedrskega orožja in informacijske grožnje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

3.1.1 Konvencionalne oblike terorizma

Pri konvencionalnem terorizmu so cilji teroristov zmeraj isti, spreminjajo se le sredstva, s katerimi teroristi izvajajo nasilna dejanja. Uporabljajo različne oblike napadov, med katere spada uporaba vseh vrst strelnega orožja in eksplozivnih sredstev (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019), pri čemer pogosto dosega cilje s čim cenejšimi in preprostejšimi sredstvi. Večina žrtev se poškoduje v eksplozijah zaradi samomorilskih bombnih napadov. Tudi napade z vozili, zlasti samomorilske, štejemo med konvencionalno orožje (povzeto po Urdih, 2019) oziroma konvencionalne oblike terorizma.

Najpogostejše taktike oziroma pojavne oblike delovanja konvencionalnih teroristov so:

- atentati: to so načrtovana dejanja, ki se nanašajo na uboje pomembnih političnih oseb. Gre za napad na osebo, ki teroristom predstavlja določeno nevarnost oziroma deluje proti njim. Teroristi uporabljajo atentate, da bi pridobili čim več pozornosti medijev in da bi se ljudje počutili čim bolj ogrožene. Tako javnost opozorijo, da jih nihče ne more obvarovati pred njihovo organizacijo (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- požigi: v teh primerih gre večinoma za prikrievanje sledi. Za to vrsto taktike ni potrebnega veliko znanja, dejanja pa niso tako odmevna kot druga. Pri teh dejanjih gre za nizko stopnjo tveganja (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- sabotaže: teroristi uporabijo sabotažo, ko želijo ogroziti varnost državnih organov in državnih organizacij neke države. Njihov glavni cilj je prikazati, kako zelo so v resnici ranljive velike in močne družbe ter korporacije. Tudi s to taktiko pritegnejo veliko pozornosti medijev (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- podstavljanje eksplozivnih teles: teroristične skupine razpolagajo s širokim krogom eksploziva in eksplozivnih sredstev. Eksplozivne naprave niso drage in jih je mogoče hitro ter preprosto izdelati. Prednost bombnih napadov je za napadalce ta, da imajo svoje žrtve pod nadzorom, saj jih omejujejo s časom detonacije. Ker je veliko različnih tehnik za detonacijo, predstavlja ta oblika za teroriste manjše tveganje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- zajetje talcev: pri zajetju talcev je lahko vključena samo ena oseba ali pa jih je vključenih več. Talce zadržujejo, da bi pridobili čim več pozornosti javnosti za dosego političnih ciljev in drugih ugodnosti. Ta dejanja so za storilce precej tvegana (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- ugrabitve: teroristi že od nekdaj izvajajo različne vrste ugrabitev. Ugrabitev je podobna zajetju talcev, le da se izvaja na skrivnejši način. Ugrabitev bi lahko opredelili kot odvzem osebe s silo, grožnjo ali prevaro, z namenom zadrževanja te osebe proti njeni volji. Ugrabitelji ugrabijo navadno eno ali več oseb in jim postavijo določene zahteve, ki so večinoma ekonomske ali politične narave. Z ugrabitvami najprej vzbudijo veliko pozornosti v medijih, ki pa začne postopoma upadati. Za izvedbo ugrabitve sta za napadalce potrebna tako dober načrt kot močna logistična podpora (povzeto po Urdih, 2019);
- samorazstrelitve: namen samorazstrelitve je ubiti čim več ljudi in povzročiti veliko materialno škodo. Ta oblika je najlažje izvedljiva, saj za izvedbo ni potrebnega velikega načrtovanja ali organizacije pobega. Samomorilcu ni treba skrbeti za svojo varnost, ker vstopa po lastni volji v svojo smrt. To dejanje spodbuja tudi druge teroriste in v njih vzbuja občutek ponosa. Samorazstrelitve so zmeraj versko naravnane (Horowitz, 2015, povzeto po Urdih, 2019);
- ugrabitve zrakoplovov in drugih prevoznih sredstev: pri takih dejanjih teroristi prevzamejo nadzor nad letalom ali katerim drugim prevoznim sredstvom, bodisi nad ladjami, vlaki ali avtobusi. Teroristi najpogosteje izvajajo letalske ugrabitve, saj imajo letala več mobilnosti in so zelo ranljiva (povzeto po Urdih, 2019);

- lažni preplah: pri lažnem preplahu se pojavijo le grožnje, psihične obremenitve in strah brez materialne škode. Ta oblika je zelo škodljiva, saj se z njo oslabi delovanje varnostnih sil, ki se pozneje pri resničnih napadih ne odzovejo dovolj učinkovito (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- zasedba objektov: pri teh dejanjih teroristične skupine zasedejo pomembno zgradbo ali objekt, ki simbolično predstavlja velik vpliv nad javnostjo, da bi dokazali, česa so zmožni, in da bi dobili veliko medijske pozornosti. To dejanje spada med ene najbolj tveganih za teroriste, ker so varnostne sile navadno dobro pripravljene in imajo dovolj časa za ukrepanje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- oboroženi ropi: ti se navadno izvedejo zato, da si potem teroristi olajšajo nadaljnje delo in si priskrbijo uporabne finančne vire. Z ropi bank pridobijo finančna sredstva za novo orožje. Njihov namen je tudi prikazati šibkost uradnih oseb in varnostnih služb. Teroristom največkrat uspe opraviti velike rope z največjimi dobički (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

3.1.2 Nekonvencionalne oblike terorizma

Nekonvencionalen navadno pomeni biti zunaj običajnega oziroma zunaj zavez in konvencij. Da neki grožnji pripišemo nekonvencionalnost, mora izpolniti pogoje redkosti, nerazširjenosti in biti v nasprotju s prevladujočimi družbenimi pravili ter normami. Nekonvencionalno lahko postane konvencionalno, ko se spremenijo okvirni pogoji (Eikenberry, 2014, povzeto po Stonič, 2017). V to kategorijo spada orožje za množično uničevanje – kemično, biološko in jedrsko orožje. Te vrste orožja se med seboj razlikujejo po načinu zahtevnosti in uporabnosti. Kemično in biološko orožje je preprosto izdelati, zato to izvaja večina teroristov, medtem ko je jedrsko orožje za večino teroristov nedosegljivo. K novejši obliki nekonvencionalnega terorizma uvrščamo še kibernetiski terorizem (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019). Ker se tehnologija hitro razvija, se s tem večajo možnosti za izvajanje tehnoloških operacij z zelo majhnim tveganjem. Napadi se lahko izvedejo kjer koli, le da je računalnik povezan z internetom. Škoda, storjena s kibernetiskim terorizmom, je navadno velika. Teroristične skupine uporabljajo kibernetiski kriminal kot glavni vir financiranja. Raziskovalci menijo, da lahko napadalci naredijo več škode s tipkovnico kot z bombo. Oškodovani so tako posamezniki kot podjetja in celo državna infrastruktura. Glavni cilji teroristov pri izvajanju informacijskega terorizma so uničenje računalniških sistemov, kraja identitete, sprememba ali uničenje elektronskih datotek ter uporaba informacijskih sistemov za izvedbo terorističnega napada (povzeto po Urdih, 2019).

3.1.3 Sodobni terorizem in trendi

Današnji terorizem ni več tak kot nekoč, v nekaj desetletjih se je spremenilo ogromno stvari, tako v družbi kot v terorizmu. Svet se je globaliziral in tako postal "manjši" in veliko bolj dosegljiv, varnostne meje držav so se zmanjšale ali celo odpravile (Urdih, 2019), mobilnost prebivalcev pa se, če ne upoštevamo aktualnih razmer zaradi pandemije covid-19, povečuje.

Pomembna elementa sodobnega terorizma sta tudi medijska pozornost in odmevnost terorističnih napadov v globalnem smislu. Tako imenovani sodobni terorizem se je začel uveljavljati v drugi polovici prejšnjega stoletja. Za enega prvih manifestacij sodobnega terorizma velja teroristično dejanje Ljudske fronte za osvoboditev Palestine, ko je julija 1968 ugrabila komercialno potniško letalo (Terorizem, Wikipedia).

Pri klasičnem terorizmu so tarče napadov navadno bili le voditelji, kralji ali zelo pomembne osebnosti. Otroci in ženske niso smeli biti vključeni v napad, ob morebitni nevarnosti za otroke in ženske pa napad ni bil izveden. Pri sodobnem terorizmu to pravilo ni več veljavno, pravzaprav ni nobenih pravil ali spoštovanja, saj je ubitih zmeraj več nedolžnih ljudi, tudi žensk in otrok, vedno manj pa politikov in državnih voditeljev (Vuksavljević, 2006, povzeto po Urdih, 2019).

Vse pomembnejša je tudi informacijska mobilnost, ki je v družbi vse bolj prisotna. V obdobju sodobnega terorizma se uporabljajo predvsem konvencionalne, pa tudi nekonvencionalne oblike (Urdih, 2019). Od nekonvencionalnih oblik se vse pogosteje uporabljajo sredstva za množično uničevanje, v ospredje pa stopa

tudi kibernetški terorizem. Z globalizacijo je namreč med drugim prišlo do lažje dostopnosti do sredstev in znanja (Urdih, 2019).

Nova doba terorizma ali doba sodobnega terorizma se je razvila predvsem ob povezavi orožja za množično uničenje in versko motiviranih terorističnih organizacij. Pomemben mejnik med sodobnim in klasičnim terorizmom je postavil dogodek iz Tokia, ki se je zgodil na podzemni železnici leta 1995. Dogodek, ki je pretresel Japonsko, so izvedli člani skupine Aum Šinrikjo. Ta teroristični napad štejejo za enega največjih terorističnih napadov s kemičnim orožjem, pri katerem je bil cilj napadalcev ustvariti čim več škode (množično uničenje). Ločnice za razlikovanje starega ali klasičnega in novega ali sodobnega terorizma je postavil tudi napad na Svetovni trgovinski center (WTC) v New Yorku 11. septembra 2001 (Primorac, 2005, povzeto po Urdih, 2019). Teroristični napad, ki je bil simultani tudi z napadi na nekatere druge tarče v ZDA (Pentagon, neuspeli napad na Washington), je povzročil do takrat največ škode in tudi največ človeških žrtev (Oset, 2007). Obenem ta napad vsaj v zahodnem svetu pomeni prelomnico v splošnem zavedanju in dojemanju terorizma kot pojava. Do leta 2001 smo terorizem namreč večinoma dojemali kot nekaj, kar se sicer dogaja, vendar ne kot nekaj, kar bi imeli v zavesti, da nas zares ogroža. Leta 2001 se je naše dojemanje spremenilo, naenkrat je globalno prevladal vtis, da je terorizem vse naokrog nas, da se teroristični napad lahko zgodi kjer koli in kadar koli, da pred terorističnimi napadi nihče ni več varen in da je vse povsem nepredvidljivo. K temu vtisu so poleg razmeroma pogostih, hudih, raznovrstnih in odmevnih terorističnih napadov močno pripomogli mediji, ki terorizmu namenjajo veliko pozornosti. Z ohranjanjem in krepitevijo zavedanja o terorizmu, razumevanjem in stališči medijev glede terorizma in posledično s povečevanjem strahu tako med prebivalstvom kot med političnimi elitami, je nastalo novo razumevanje terorizma (stalna in nepredvidljiva grožnja, strah, histerija, pojavljanje v medijih), in to je nenazadnje tudi cilj teroristov. Tako terorizem vzdržuje samega sebe in se posredno krepi (povzeto po Oset, 2007).

Sodobni terorizem je tako lahko veliko grozovitejši, nasilnejši, destruktivnejši in še bolj globalen. Teroristične skupine imajo na razpolago več sredstev in znanja kot nekoč. Njihov vpliv tako sega v vse države. K tem spremembam so pripomogli lažji čezmejni pretok ljudi ter boljše spretnosti v komuniciranju in tehnologiji (Urdih, 2019).

Teroristične skupine so opremljene z vedno boljšim tehnološkim znanjem in sredstvi. Med ta sredstva spadata tudi kemično in jedrsko orožje. Med orožji sodobnega terorizma se vedno bolj uveljavljajo tudi kibernetški napadi. Napadi te vrste so nevarni za današnjo družbo ter za gospodarski in ekonomski razvoj. Pri tem gre za vdiranje in uničenje informacijskih sistemov. Glede na to, da sodobna družba vse pogosteje uporablja tehnologijo in računalniške programe, je to ena izmed resnejših novejših ogrožanj družbe. Kibernetški terorizem nam tako lahko predstavlja večjo nevarnost za človeštvo kot katera koli druga oblika terorizma (Anžič, 2002, povzeto po Urdih, 2019).

Sodobni teroristi se torej razvijajo skupaj z družbo, uporabljajo boljše in novejšo opremo ter imajo veliko več znanja kot v preteklosti. Sodobni terorizem se razlikuje od klasičnega. Razlike so vidne pri izboru žrtev, sodobni teroristi so brez vsakršne časti, oškodujejo, ogrozijo in ubijejo vsakega, ki je (slučajno) prisoten ob napadu. To je popolnoma nasprotno klasičnemu terorizmu, pri katerem so teroristi opuščali nasilna dejanja ob prisotnosti žensk in otrok. V sodobnih napadih so tudi veliko bolj poudarjene jedrske, kemične in informacijske grožnje (Urdih, 2019).

V zadnjih petdesetih letih se je na globalni ravni zaradi različnih vzrokov (verskih, ideoloških, političnih, družbeno-političnih, ekonomskih, podnebnih, migracijskih in drugih) število terorističnih napadov in incidentov po svetu močno povečalo. To velja predvsem za države razvitega zahodnega sveta ter zlasti za območja in širša interesna območja držav s prevladujočo islamsko versko usmeritvijo. V tem stoletju se glede na cilje terorističnih organizacij sicer ni pojavila nobena nova vrsta terorizma, če delno izvzamemo informacijski ali kibernetški terorizem in hibridne grožnje. Glede na vrste terorizma večino terorističnih napadov po svetu predstavlja džihadistični verski oziroma versko podprt terorizem.

Novejši trendi sodobnega terorizma vključujejo:

- nove cilje terorističnih napadov, kot so javni deli civilnih letališč (primer terorističnih napadov v Bruslju in Istanbulu leta 2016);
- napade na turistične destinacije (navadno gre za območja, na katerih je veliko ljudi, med njimi se teroristi lažje skrijejo in jih je težje odkriti, škoda in število žrtev pa sta običajno visoka, o takih napadih se tudi veliko govori) (povzeto po Urdih, 2019);
- uporabo dronov oziroma brezpilotnih zrakoplovov za izvedbo terorističnega napada, kar je zlasti težavno v letalskem prometu, saj se z njimi lahko povzroči letalska nesreča. Brezpilotne zrakoplove je mogoče uporabiti tudi za druge oblike terorističnih napadov, na primer za prenašanje eksplozivnih naprav na mesto terorističnega napada;
- napade na večje skupine ljudi z uporabo tovornjakov in kombijev, zlasti v zadnjih letih (Vehicle terrorism). Gre za novejšo teroristično tehniko, ki je sicer uvrščena med konvencionalne oblike terorizma (Urdih, 2019);
- napade na novinarje in novinarske hiše, ki naj bi domnevno omadeževale določene verske ali nacionalne pripadnike, na primer muslimane (primer napada na novinarje in novinarsko hišo časnika Charlie Hebdo 7. januarja 2015 v Parizu, pri čemer je napad izvedla Al Kaida (Europol, 2020));
- uporabo orožij, sredstev in snovi (klasičnih, zlasti pa kemičnih, jedrskih in radioloških ter bioloških) za množično uničevanje v teroristične namene (več o tem v podpoglavju 3.2). V zadnjem obdobju za doseg političnih, verskih, gospodarskih, socialnih ali drugih interesov grožnja uporabe orožja, sredstev in snovi za množično uničevanje v teroristične namene narašča (Vlada RS, 2005, 2015, Urdih, 2019).

V Zahodni Evropi je bilo največ terorističnih napadov v sedemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja, sprva predvsem zaradi velike aktivnosti pripadnikov organizacij IRA in ETA kot predstavnic entnonacionalističnega in separatističnega terorizma ter levičarske RAF. V devetdesetih letih so RAF »nadomestile«
neonacistične teroristične skupine (Tomše, 2016). Od sredine sedemdesetih do druge polovice devetdesetih let se je vsako leto zgodilo vsaj 400 terorističnih napadov, največ leta 1979, in sicer več kot 1000. Vsako leto je v Zahodni Evropi v tem času zaradi terorističnih napadov umrlo od 150 do 300 ljudi, čez 400 pa v letih 1972, 1974, 1980 in 1988. Od konca devetdesetih let prejšnjega stoletja se je število terorističnih napadov zmanjšalo, so se pa pojavili novi akterji, pripadniki verskega oziroma versko podprtega džihadističnega terorizma (Tomše, 2016), ki drugod po svetu aktivno delujejo že od osemdesetih let prejšnjega stoletja. V Evropi so v tem stoletju odgovorni za večino najhujših terorističnih napadov. Od konca devetdesetih let prejšnjega stoletja do sredine prejšnjega desetletja je bilo v Zahodni Evropi večinoma manj kot 200 terorističnih napadov na leto, sredi prejšnjega desetletja (2013–2016) pa se je to število spet povzpelo na več kot 200 do okoli 300 na leto (Tomše, 2016).

V zadnjih nekaj letih se je v Evropi število terorističnih napadov sicer zmanjšalo (leta 2017 jih je bilo 205, leta 2018 129, leta 2019 119 – gre za skupno število izvedenih, spodletelih in preprečenih napadov, Europol, 2020). V teh številkah so zajeti predvsem tisti preprečeni, spodleteli in izvedeni teroristični napadi v organizaciji pripadnikov skupin ter organizacij, ki pripadajo vrstam terorizma, opisanim v razdelkih od 2.3.1 do 2.3.5 v prejšnjem poglavju.

Značilnost novih trendov v terorizmu je, da so časovni okviri načrtovanja in izvedbe napadov vse krajši. Povečujejo se število oseb ali organizacij, ki so načrtovale teroristični napad, število zaradi tega prijetih ljudi in število napadov, ki so bili preprečeni še pred njihovo izvedbo. Povečuje se število napadov, izvedeno s priročnimi sredstvi in lahko dosegljivim orožjem, mačetami, sekirami, dolgimi rezili, povoženji z uporabo tovornih, dostavnih in osebnih vozil, pa tudi z orožjem, ki je največkrat predelano, zastarelo oziroma komaj še delujoče. Vse večjo grožnjo predstavljajo samoradikalizirani posamezniki, pogosto pod vplivom informacij s svetovnega spleta, ki pogosto niti niso povezani z radikalnimi skupinami in terorističnimi skupinami ter organizacijami. Skupaj so v Evropi leta 2019 zaradi suma delovanja v teroristične namene prijeti 1004 ljudi, kar je primerljivo s prejšnjimi leti. Največ v Združenem kraljestvu (281), Franciji (224), Italiji (132), Belgiji (99), Španiji (91), Avstriji (45), na Nizozemskem (37) in v Nemčiji (35). Kot že omenjeno, leta 2019 je bilo v Evropi v 13 državah skupno 119 preprečenih, spodletelih in izvedenih terorističnih napadov, izmed teh največ v Združenem kraljestvu (64), Italiji (28), Franciji (7), Grčiji (4) ter v Nemčiji in Španiji (po 3). Zmanjšuje se število terorističnih napadov pripadnikov etnonacionalističnega in separatističnega terorizma, vendar so ti leta 2019

še vedno predstavljali skoraj polovico (57 od 119) izvedenih, spodletelih in preprečenih terorističnih napadov v Evropi. Aktivnosti, ki jih izvajajo pripadniki levičarskega in anarhističnega terorizma, se krepijo. Število terorističnih napadov kot posledica delovanja pripadnikov džihadističnega terorizma se zmanjšuje, njihovo delovanje v Evropi se večinoma osredotoča na načrtovanje in izvajanje svojih aktivnosti na Bližnjem vzhodu (Isil), pa tudi v zahodnem svetu (Al Kaida). Podobno kot za Isil velja tudi za pripadnike Kurdske delavske stranke, ki so predstavniki separatističnega terorizma. Zaradi terorističnih napadov je v Evropi leta 2019 umrlo 10 ljudi, poškodovanih pa jih je bilo 27. Razen ene poškodovane osebe gre izključno za posledice napadov, ki so jih izvedli pripadniki džihadističnega terorizma (Europol, 2020).

V ZDA predstavljajo v zadnjem času največjo grožnjo desničarski rasistično motivirani skrajneži, med njimi zlasti skupine ali posamezniki rasističnih belopoltnih skrajnežev, ki naj bi imeli skrb vzbujajoče povezave s tujimi skrajneži. Pri teh je največ možnosti za izvedbo velikih terorističnih napadov na civilno prebivalstvo, policijo, vladne uslužbenke in vladna poslopja. Obveščevalne službe opozarjajo tudi na anarhiste ter pripadnike terorizma z enim samim vprašanjem, med katere naj bi spadali okoljevarstveni aktivisti in aktivisti za pravice živali ter nasprotniki umetne prekinitve nosečnosti (RTV SLO, MMC, 2021).

3.2 Sredstva in orožje za množično uničevanje v teroristične namene

S pojmom sredstva za množično uničevanje označujemo sredstva in snovi, ki se uporabljajo v vsakodnevni uporabi ali proizvodnji, imajo pa primerljive škodljive učinke z orožjem za množično uničevanje. Učinkovitost takih sredstev je običajno manjša od orožij za množično uničevanje (Vlada RS, 2005, 2015).

O orožju za množično uničevanje govorimo, ko je to namensko izdelano za množično uničevanje in je glede na vrsto lahko klasično, jedrsko, radiološko, kemično in biološko orožje (Vlada RS, 2005, 2015). Uporabo kemičnih, jedrskih in bioloških orožij in sredstev za množično uničevanje v teroristične namene štejemo med nekonvencionalne oblike terorizma (Urdih, 2019).

Mogoče posledice uporabe sredstev in orožja za množično uničevanje v teroristične namene so predvsem:

- pojav večjega števila obolelih ljudi na območju Republike Slovenije zaradi nalezljive bolezni,
- nevarnost širjenja bolezni,
- radiološka kontaminacija ljudi, živali, rastlin in območja,
- pojav radiacijske bolezni (predvsem pri pripadnikih interventnih enot),
- kemična kontaminacija ljudi, živali, rastlin, hrane in območja,
- pojav smrtnih primerov,
- negativni psihološki učinki pri ljudeh,
- velika materialna škoda,
- prekinjen promet,
- prekinjena oskrba s hrano, vodo in energijo,
- veliki stroški za preventivo, zatiranje in izkoreninjenje bolezni,
- veliki stroški za radiološko in kemično dekontaminacijo okolja (Vlada RS, 2005, 2015),
- poškodovanje ali uničenje kulturne dediščine,
- gospodarska škoda zaradi izpada proizvodnje in izgub v gospodarskih ter drugih panogah (na primer v turizmu),
- vzpostavitev izrednih razmer (krizne situacije), v katerih lahko država človekove pravice in temeljne svoboščine izjemoma razveljavi ali omeji, praviloma le med izrednim stanjem, v obsegu, ki ga tako stanje zahteva in tako, da sprejeti ukrepi ne povzročajo neenakopravnosti.

Uporaba orožij za množično uničevanje v vojnah je prepovedana z dopolnilnim protokolom I. k Ženevskim konvencijam iz leta 1949, kljub temu pa so se posamezne vrste orožja v različnem obsegu uporabljale v sodobnih vojaških spopadih (Vlada RS, 2005, 2015).

Po letu 1948 je mednarodna skupnost sprejela še več drugih mednarodnih sporazumov, ki prepovedujejo ali omejujejo uporabo posameznih vrst orožij za množično uničevanje. Leta 1968 je bil podpisan Sporazum o

neširjenju jedrskega orožja (NPT), ki ima tri glavne stebre: razoroževanje, neširjenje in miroljubno uporabo jedrske energije. Leta 1972 je bila podpisana Konvencija o prepovedi izpopolnjevanja, proizvodnje in skladiščenja bakteriološkega (biološkega) in strupenega orožja in o njegovem uničenju (BTWC), ki prepoveduje uporabo tega orožja, vendar ne vsebuje operativnega verifikacijskega protokola. V prvih dneh po koncu hladne vojne (januarja 1993) je bila podpisana Konvencija o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zaloga in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju (CWC). Gre za prvo konvencijo na tem področju, ki celovito prepoveduje (in predpisuje tudi njegovo uničenje do leta 2012) eno izmed kategorij orožij za množično uničevanje. Pomemben sporazum s tega področja je Pogodba o prepovedi jedrskih poskusov (CTBT), ki je bil podpisan septembra 1996 v New Yorku (Vlada RS, 2005, 2015), vendar globalno še ne velja. Pomembna je tudi Mednarodna konvencija o zatiranju dejanj jedrskega terorizma (ICSANT), ki jo je Republika Slovenija ratificirala leta 2009.

3.2.1 Klasična sredstva

Pod terorističnim napadom s klasičnimi sredstvi se razumejo namerna povzročitev eksplozije na javnih mestih, v javnih objektih, povzročitev letalske, železniške ali druge nesreče na prevoznih sredstvih, eksplozije na prometnicah in drugih objektih s ciljem, da se povzročijo človeške žrtve ali materialna škoda oziroma drugo protipravno dejanje z istim ciljem (sabotaža, diverzija in podobno) (Vlada RS, 2005, 2015).

3.2.2 Kemično orožje in snovi

Kemično orožje (strupe) so v vojne namene množično uporabili že v prvi svetovni vojni, jedrsko orožje pa ob koncu druge svetovne vojne.

O kemičnem orožju govorimo, ko gre za »izpust« strupenih kemičnih snovi v okolje, ki s svojimi fizikalno-kemičnimi lastnostmi delujejo strupeno in škodljivo ali uničevalno na žive organizme ter povzročijo začasno ustavitev normalnih funkcij, trajne poškodbe ali smrt organizmov. Bojni strupi so živčni bojni strupi, mehurjevci, dušljivci, dražljivci in solzivci ter splošni strupi (Vlada RS, 2005, 2015).

Kemično orožje se lahko uporabi tako, da se razširi z eksplozivom, razpršilci, zrakoplovi, aktiviranjem bomb, napolnjenih s strupom, kot tudi z uporabo projektilov, ki ga vsebujejo (Vlada RS, 2005, 2015).

Pojav kemičnega napada je:

- omejen na območje blizu kraja sproščanja kemičnega agensa,
- značilen po tem, da se pri vseh izpostavljenih hitro po izpostavljanju (skoraj istočasno) pojavljajo podobni znaki zastrupitve (Vlada RS, 2005, 2015).

Mogoč hipotetični scenarij za kemični napad predstavlja poleg uporabe kemičnih orožij tudi:

- sabotaža ali diverzija v objektu, v katerem se proizvajajo ali skladiščijo nevarne kemične snovi,
- sabotaža ali diverzija med prevozom nevarnih kemičnih snovi (Vlada RS, 2005, 2015).

3.2.3 Radiološko in jedrsko orožje

Vodikova bomba in atomska bomba sta vrsti jedrskega orožja, vendar se med seboj zelo razlikujeta. Obe sproščata veliko energije iz majhne količine snovi. Večino energije sproščata iz cepitve ter ustvarjata radioaktivne padavine (Jenko, 2003).

Vodikova bomba ali H-bomba, ki ima potencialno večji izkoristek in je zapletenejša za izdelavo, je vrsta jedrskega orožja, ki eksplodira iz močne energije, ki jo sprošča jedrska fuzija. Deluje na temelju fuzije (združevanja atomskih jeder), navadno vodikovih izotopov devterija in tricija. Za potek atomske reakcije je treba najprej sprožiti fizijsko reakcijo (delitev oziroma cepitev jeder atoma), ta pa zaradi visoke temperature

začne fuzijo devterija in tricija, pri čemer se sproščajo nevtroni visoke energije. Za potek reakcije take bombe kritična masa ni nujna. Vodikove bombe lahko imenujemo tudi termonuklearno orožje (Jenko, 2003).

Atomsko orožje je v ožjem smislu orožje, katerega delovanje temelji na sprostitvi ogromne energije verižnih reakcij fizije jedrskega eksploziva, v širšem smislu pa obsega še termonuklearno orožje. Deluje na temelju cepitve oziroma delitve atomskih jeder urana (U-233 in U-235) in plutonija (Pu-239), pri čemer nastajajo lažja jedra. Gre za verižno reakcijo, za potek katere je pomembna kritična masa, pri kateri se lahko zgodi reakcija (Jenko, 2003).

Na kratko je atomska bomba cepitvena naprava, medtem ko vodikova bomba s cepitvijo poganja fuzijsko reakcijo. Atomska bomba se lahko uporabi kot sprožilec za vodikovo bombo (Jenko, 2003).

Poleg atomskih in vodikovih bomb poznamo še druge vrste jedrskega orožja:

- nevtronska bomba: nevtronska bomba je kot vodikova bomba termonuklearno orožje. Eksplozija nevtronske bombe je razmeroma majhna, sprosti pa se veliko nevtronov. Medtem ko tovrstne naprave ubijajo žive organizme, nastaja manj padavin in verjetneje je, da bodo fizične strukture ostale nedotaknjene;
- slana bomba: osoljena bomba je jedrska bomba, obdana s kobaltom, zlatom in drugim materialom, tako da detonacija povzroči veliko dolgoživih radioaktivnih padavin;
- čista fuzijska bomba: čiste fuzijske bombe so jedrsko orožje, ki sproži fuzijsko reakcijo brez pomoči sprožilca cepitvene bombe. Ta vrsta bombe ne sprošča pomembnih radioaktivnih padavin;
- elektromagnetno pulzno orožje: bomba, namenjena ustvarjanju jedrskega elektromagnetnega impulza, ki lahko moti elektronsko opremo. Jedrska naprava, detonirana v ozračju, sferično oddaja elektromagnetni impulz. Cilj takega orožja je poškodovati elektroniko na širokem območju (Jenko, 2003).
- Jedrsko orožje so prvič uporabili v vojne namene ob koncu druge svetovne vojne, ko sta bili avgusta 1945 na japonski mesti Hirošimo in Nagasaki odvrženi atomski bombi, ki sta povzročili smrt več sto tisoč ljudi, veliko število ranjenih in obolelih za radiacijsko boleznijo ter veliko materialno škodo. To je bil uvod v tekmovanje med velesilami na področju razvijanja novih vrst jedrskega orožja ter na drugi strani v prizadevanja, da se ne bi uporabljalo jedrsko orožje v vojaških spopadih. Uveden je bil tudi strog režim nadzora jedrskih materialov, ki se uporabljajo v miroljubne namene (v jedrskih elektrarnah, raziskovalnih reaktorjih ipd.). Teroristični napadi se lahko izvedejo z napadi na jedrske objekte ali z uporabo t. i. »umazanih bomb«, katerih namen je povzročiti radiološko kontaminacijo omejenega obsega (Vlada RS, 2005, 2015).

V novejšem času se vse pogosteje izpostavlja mogoča ogroženost zaradi uporabe radiološke disperzivne naprave oziroma »umazane bombe«. Ta bi razpršila radioaktivne snovi po širši okolici. Običajne radioaktivne snovi, ki se uporabljajo v industriji, medicini in raziskavah, se lahko uporabijo skupaj s konvencionalnim eksplozivom v taki napravi. Čeprav bi bilo ob taki eksploziji ubitih malo ljudi zaradi sevanja (če sploh), bi bomba imela zastraševalni efekt pri ljudeh zaradi strahu pred radioaktivnostjo. Več ljudi bi bilo poškodovanih zaradi eksplozije. Tako v tem primeru ne govorimo o orožju za množično uničevanje, temveč o orožju za množično vznemirjanje prebivalcev. Učinki tovrstnega orožja so lahko družbenogospodarski, psihološki, sociološki in ekonomski (Vlada RS, 2005, 2015).

Umazana eksplozivna bomba je lahko poljubne velikosti, glavna parametra sta radioaktivna snov in količina eksploziva. Tipična bomba bi lahko bila sestavljena iz svinčenega kontejnerja in eksploziva trinitrotoluen (TNT) med pol in petimi kilogrami. Radionuklidi, ki so teoretično primernejši za izdelavo umazane bombe, imajo veliko radiotoksičnost, ki jo je težje zaznati z instrumenti, viri z visoko aktivnostjo in kontaktno hitrostjo doze v praškasti ali razpršljivi obliki, v prenosnih napravah in podobno. To so predvsem cezij-137, amercij-241, stroncij-90, iridij-192, plutonij-238 in 239, kobalt-60, kalifornij-252. Govorimo o količinah radioaktivnih snovi velikosti enega grama ali več (Vlada RS, 2005, 2015).

Ob uporabi umazane bombe predstavlja za ljudi največje tveganje, da nevede vdihnejo ali zaužijejo snovi, ki so se razpršile med eksplozijo ali požarom oziroma pri ravnanju z radioaktivnimi drobci oziroma snovmi (Vlada RS, 2005, 2015). Če so aktivnosti znatno nižje od mejnih vrednosti za nevarne vire, je radiološko tveganje

sorazmerno majhno. Mejne vrednosti so določene v prilogi Uredbe o sevalnih dejavnostih (Uradni list RS, številka 19/18, preglednica 5). Če pa bi z umazano bombo razpršili snov, katere aktivnost presega desetkratno vrednost nevarnega vira, bi tako povzročili ogrožanje življenj za ljudi brez zaščite. Verjetnost vnosa nevarnega vira v telo je večinoma omejeno na približno 100 metrov (oblak dima). Ob ravnanju ali neposredni bližini nezaščitenega radioaktivnega vira ali drobcev visoke aktivnosti – zunanje obsevanje – so trajne poškodbe mogoče že v nekaj minutah (Vlada RS, 2005, 2015).

Pri drugih podobnih dejanjih, na primer pri namenskem obsevanju (z napravo za obsevanje) ali zastrupitvi z drugimi radionuklidi, ki jih je težko odkriti oziroma detektirati (na primer polonij-210 kot alfa sevalec; primer Litvinenko), bi lahko prišlo do determinističnih ali stohastičnih učinkov na ljudeh. Zanimanje medijev bi bilo veliko, primeri bi lahko imeli velik mednarodni odmev, obsežno preiskavo številnih sledi in lokacij ipd. (URSZR, 2019). Domneva se, da je v praksi po svetu veliko nedovoljenih pošilk z alfa sevalci ušlo (zakonskemu) nadzoru zaradi preprostega razloga, in sicer, ker jih je v praksi precej težje detektirati (Ferguson, 2004).

Posebej velja omeniti še tako imenovano improvizirano jedrsko napravo, ki povzroči jedrsko eksplozijo. Za to je nujna cepljiva snov – to sta visoko obogateni uran ali plutonij, ki lahko povzročita jedrsko eksplozijo (Vlada RS, 2005, 2015).

Hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalstva je veliko, za vse pa je značilna majhna verjetnost. Nekateri mogoči scenariji so:

- sabotaža ali diverzija v jedrskem objektu,
- sabotaža ali diverzija v sevalnem ali manj pomembnem sevalnem objektu,
- sabotaža ali diverzija v industrijskem objektu s kakršnimi koli viri sevanja,
- sabotaža ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom,
- kontaminacija vodnih virov, hrane in podobno,
- uporaba umazane bombe (eksplozija) (Vlada RS, 2005, 2015).

3.2.4 Biološko orožje

Biološki mikroorganizmi postanejo biološko orožje, ko se uporabijo za potrebe t. i. biološkega terorizma. Biološki terorizem je nevarnost namernega napada z uporabo bioloških dejavnikov – mikroorganizmov (bakterije, virusi, glive, plesni) ali njihovih strupov z namenom povzročiti njihovo razširjenje in obolevanje ljudi v epidemioloških razsežnostih nalezljivih bolezni (Mežnar, 2016). Z biološkim orožjem je mogoče načrtno razširjanje obolenj/zastrupitev oziroma smrti med ljudmi, živalmi in rastlinami (Vlada RS, 2005, 2015). Biološko orožje v obliki virusov, bakterij, gliv in toksinov predstavlja nalezljive organizme, ki se lahko razmnožujejo v svojem gostitelju (Mežnar, 2016). Kužnina se na različne načine razširi med ciljno populacijo, kjer se povzročitelji namnožijo oziroma proizvedejo toksine, ki sprožijo bolezenske simptome (Vlada RS, 2005, 2015).

Biološko orožje se je hitro razvijalo med drugo svetovno vojno in po njej. Leta 1972 je bila sprejeta konvencija o biološkem in toksikološkem orožju, s katero se je 140 držav, med njimi tudi ZDA, Irak in nekdanja Sovjetska zveza, zavezalo, da bodo prenehale razvijati in izdelovati biološko orožje, ter da bodo uničile vse mikroorganizme, ki so bili pripravljene z namenom uporabe v vojaške namene. ZDA so leta 1970 prekinile program razvijanja biološkega orožja in ga uničile leta 1973. Kljub prepovedi pa večina držav ni povsem prenehala raziskovati biološko orožje. Zato v obdobju po letu 1970 govorimo o obdobju nekontroliranih in skrbno prikritih raziskav (Vlada RS, 2005, 2015).

Biološko orožje je mogoče uporabljati tudi v teroristične namene. Zato ni izključena verjetnost, da države ali posamezne teroristične skupine uporabijo biološko orožje. Imajo motiv pa tudi dostop do znanja, kako selektivno vzgojiti tudi najbolj patogene mikroorganizme ter jih uporabiti v teroristične namene ali v vojni (Vlada RS, 2005, 2015). Ena izmed resnejših groženj nove dobe je hitrost, s katero se obolenja lahko širijo po svetu (Mežnar, 2016).

Da se lahko nek mikroorganizem uporabi kot biološko orožje, mora imeti specifične lastnosti. Eno najbolj tipičnih in najpogosteje omenjenih bioloških orožij je bakterija antraksa (*Bacillus anthracis*). Pomembna lastnost te paličaste bakterije, ki jo ločuje od drugih, je tvorba spor. To so specializirane celične strukture, ki so odporne na neugodne življenjske razmere, kot so izsuševanje ali vročina, poleg tega pa so metabolno skoraj neaktivne. Spore omogočijo bakteriji preživetje v neugodnih in spremenljivih razmerah. Spore so lahke, odporne, kratka idealne za razširjanje z aerosolom (v zraku ali plinih razpršena trdna ali tekoča snov). Prav okužba čez dihala se najpogosteje razvije v najnevarnejšo, sistemsko obliko bolezni, ki je skoraj stotodstotno smrtna. Običajno se okužba z antraksom prenese na človeka čez kožo ob stiku z okuženo živaljo oziroma z uživanjem premalo kuhanega mesa okužene živali, vendar je ta oblika bolezni le redko smrtna, zdravljenje z antibiotiki pa je učinkovito. Obstaja tudi cepivo proti antraksu. Bacil antraksa je primeren za uporabo kot biološko orožje, ker je zelo skromen v svojih zahtevah glede gojenja, pridobiti se ga da zelo hitro, preprosto in poceni, vendar se ne prenaša s človeka na človeka (Vlada RS, 2005, 2015).

Takoj za bacilom antraksa je na seznamu biološkega orožja virus črnih koz, za katerega so leta 1972 razglasili, da so ga izkoreninili. Cepljenje so v vseh državah ukinili leta 1980, virus pa so shranili le v dveh z visoko stopnjo varnosti zaščitenih laboratorijih v Atlanti v ZDA in v Kolstovu v Rusiji. Po resoluciji, sprejeti leta 1996, naj bi virus uničili do konca junija 1999, vendar so uničenje odložili do leta 2002. Strokovnjaki ocenjujejo, da je proti virusu odpornih le še do 20 odstotkov ljudi, saj z leti pada tudi imunost pri populaciji, ki je bila cepljena. Človek je edini gostitelj virusa črnih koz. V organizmu vstopa čez dihalne poti, se nato s krvjo raznese do notranjih organov, pozneje ponovno vstopi v krvni obtok in se razširi na kožo. Inkubacijska doba je osem do 14 dni, prva znaka pa sta vročina in splošna izčrpanost. Po dveh do treh dneh se pojavijo izpuščaji na koži. Smrt običajno nastopi v drugem tednu po okužbi. Virus je tako kot bacil antraksa preprosto pripraviti v velikih količinah, raznaša se po zraku, prenaša se s človeka na človeka. Cepivo zagotavlja ustrezno preventivo (Vlada RS, 2005, 2015).

Poleg omenjenih najustreznejših mikroorganizmov za pripravo biološkega orožja sta primerni še bakterija *Clostridium botulinum* kot tvorec botulinum toksina in *Yersinia pestis*, povzročiteljica kuge. Botulinum toksin je eden najmočnejših toksinov, saj deluje v zelo nizkih koncentracijah. Bakterija *Clostridium botulinum* je paličaste oblike in prav tako kot bacil antraksa tvori spore. Bakterija je v naravi zelo razširjena, najpogosteje jo najdemo v prsti, pa tudi v jezerskih in rečnih sedimentih. Človeku je nevarna predvsem pri uživanju premalo toplotno obdelane vsebine konzerv. Deluje na živčni sistem. Smrt nastopi zaradi paralize, ki preprečuje dihanje in delovanje srca (Vlada RS, 2005, 2015).

Biološke agense je mogoče razširjati na različne načine, vključno z zrakoplovi, raketami in projektili. Najpogostejši način razširjanja je z aerosolno eksplozijo, ko se ob eksplozijah sproščajo agensi v aerosolni obliki. Ta način razširjanja je posebno učinkovit, saj je vdor čez dihala v organizem načeloma najučinkovitejši in je tudi nadaljnji prodor v krvni obtok najhitrejši. Najpogosteje bi lahko tako biološke agense razširjali ponoči, hkrati bi lahko zajeli zelo velike površine (Vlada RS, 2005, 2015). Znani so še načini razširjanja po poštnih pošiljkah, kot zastrupitve vode in hrane ipd.

Ciljne organizme je mogoče okuževati tudi z vektorji, kot so insekti, podgane ali druge živali. Vektorje je treba na ustrezen način namnožiti, jih okužiti in jih nato razširiti na območju, na katerem naj bi napadli žrtve. Z biološkim agensom je mogoče ciljno skupino okužiti tudi z diverzantskim delovanjem s hrano in vodo. To nalogo običajno opravijo teroristi (posamezniki ali skupina), ki odložijo biološke agense v javne vodovode ali pa z njimi prodrejo v sisteme proizvodnje in transporta hrane (Vlada RS, 2005, 2015).

Pri uporabi biološkega orožja se posledice uporabe kažejo v daljšem časovnem obdobju, prizadeto je prebivalstvo na geografsko širšem območju in ugotavljajo se različne klinične slike bolezni (Vlada RS, 2005, 2015).

Če pri napadu ni bila opažena naprava za širjenje mikroorganizmov, lahko napad z biološkim orožjem ostane neopažen, dokler prizadeta populacija ne začne kazati simptomov bolezni ali zastrupitve. Odvisno od agensa, uporabljenega v napadu, in narave izbruha bolezni bi lahko prikrit napad z biološkim orožjem na začetku zamenjali za naravni izbruh epidemije (Mežnar, 2016).

Tudi pri kriminalnih dejanjih, katerih cilj je določena ekonomska korist ali maščevanje, lahko napadalci uporabijo biološke agense. Vendar se taka dejanja ne prištevajo k terorizmu (Mežnar, 2016).

Poleg navedenih mogočih virov ogrožanja ljudi je potencialno mogoče ogrožanje tudi namerno širjenje določenih nalezljivih bolezni pri ljudeh in posebno nevarnih bolezni živali.

4 VERJETNOST NASTANKA VERIŽNIH NESREČ

Pri terorističnih napadih ni mogoče izključiti možnosti verižnih nesreč. Kombinacij verižnih nesreč zaradi terorističnega napada je lahko, tudi zaradi velike mogoče raznovrstnosti mogočih terorističnih napadov, zelo veliko. Prav tako so težko predvidljive, zmeraj pa so odvisne od vrste in načina ter izbranega cilja terorističnega napada.

Na ozemlju Republike Slovenije terorističnega napada še ni bilo.

5 AKTIVNOSTI NA PODROČJU BOJA PROTI TERORIZMU NA RAVNI REPUBLIKE SLOVENIJE

V zadnjih letih se na evropski ravni pa tudi v Republiki Sloveniji določene aktivnosti na področju boja proti terorizmu stopnjujejo.

Svet za nacionalno varnost je kot odziv na teroristične napade Al Kaide 11. septembra 2001 v ZDA ter za uspešno in koordinirano zoperstavljanje novim grožnjam v mednarodnem okolju 17. oktobra 2001 ustanovil Medresorsko delovno skupino za boj proti nadnacionalnim grožnjam, ki je delovala v okviru Sekretariata Sveta za nacionalno varnost. Ena njenih treh podskupin je bila Delovna skupina za boj proti terorizmu. Ta delovna skupina je bila obenem predhodnica današnje Medresorske delovne skupine za protiterorizem. Delovno skupino je vodila Slovenska obveščevalno varnostna agencija, pri njenem delu pa so sodelovali predstavniki drugih organov. Tudi Medresorsko delovno skupino za protiterorizem vodi Slovenska obveščevalno-varnostna agencija.

V Republiki Sloveniji je Vlada RS junija 2004 ustanovila funkcijo nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu. Namen imenovanja nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu je bila potreba po kakovostni koordinaciji protiteroristične dejavnosti in učinkovitejšem delovanju proti mednarodnemu terorizmu. Glavna naloga nacionalnega koordinatorja je skrb za stalno izmenjavo informacij, mnenj in stališč ter usklajevanje aktivnosti pristojnih organov, ki delujejo na področju boja proti terorizmu na nacionalni in mednarodni ravni, zastopanje Republike Slovenije v odnosu do evropskega koordinatorja za boj proti terorizmu in v okviru t. i. madridske skupine, ki združuje evropske in tudi določene neevropske protiteroristične koordinacijske organe. Na podlagi nove Resolucije o strategiji nacionalne varnosti sta bili z Odlokom o Svetu za nacionalno varnost oktobra 2019 v nacionalno varnostni sistem uvedeni dve novi funkciji, ki sta nadomestili in izpopolnili do takrat veljavno funkcijo nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu. Gre za nacionalnega koordinatorja za protiterorizem in nasilni ekstremizem ter nacionalnega koordinatorja za preprečevanje radikalizacije.

Na nacionalni ravni za potrebe pravočasnega preprečevanja s terorizmom/ekstremizmom povezanih dejanj deluje posebna mreža nacionalnih ekspertov za preprečevanje radikalizacije. S Sklepom Vlade Republike Slovenije je ustanovljena tudi posebna medresorska delovna skupina za radikalizacijo. Na operativni ravni deluje posebna tripartitna skupina za sodelovanje med Slovensko obveščevalno varnostno agencijo, Obveščevalno varnostno službo Ministrstva za obrambo in Policijo Ministrstva za notranje zadeve, pristojna za učinkovito operativno sodelovanje ob terorističnih grožnjah.

Pomemben organ je Medresorska delovna skupina za protiterorizem, v kateri delujejo predstavniki s področij pravosodja, zunanjih zadev, notranjih zadev, Obveščevalno varnostne službe Ministrstva za obrambo, Policije Ministrstva za notranje zadeve ter predstavniki Finančne uprave Republike Slovenije in Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja. Ta medresorska delovna skupina je bila ustanovljena s sklepom vlade na 132. redni seji 26. aprila 2017. Tako so se formalizirale dejavnosti, ki so v povezavi z delovanjem na področju boja proti terorizmu potekale v okviru njene predhodnice, delovne skupine za boj proti terorizmu. Naloge Medresorske delovne skupine za protiterorizem so oblikovanje mnenj in predlogov za usklajeno delovanje državnih organov na področju protiterorizma, priprava poročil in ocen ogroženosti Republike Slovenije z vidika mednarodnega terorizma ter po potrebi priprava preostalih dokumentov s področja terorizma in drugih oblik nasilnega ekstremizma, ki vodi v terorizem.

Ministrstvo za notranje zadeve je leta 2015 prvič pripravilo Oceno tveganja zaradi terorizma, in sicer na podlagi Sklepa o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite in Uredbe o izvajanju Sklepa o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite. Leta 2018 je bila na Ministrstvu za notranje zadeve pripravljena še Ocena zmožnosti obvladovanja tveganja za terorizem. Oba dokumenta imata status tajnega dokumenta z oznako stopnje tajnosti »Interno«.

V Republiki Sloveniji je bila leta 2019 sprejeta nova Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Uradni list, številka 59/19). Ta resolucija se delno navezuje tudi na vsebine, povezane s terorizmom. Leta 2019 je bila sprejeta tudi Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (Uradni list, številka 43/19).

Decembra 2019 je bila sprejeta še Nacionalna strategija za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma. Republika Slovenija do sprejema Nacionalne strategije za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma ni imela strateškega dokumenta, ki bi opredeljeval odziv celotnega nacionalno varnostnega sistema na teroristične grožnje in nasilni ekstremizem. Potreba po tovrstnem dokumentu se je pokazala že v preteklosti. Strategija sledi temeljnemu cilju, zapisanemu v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti ter v Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023. Namen strategije je opredeliti ukrepe in sistemski odziv za zmanjšanje ranljivosti Republike Slovenije pred terorizmom in nasilnim ekstremizmom, zagotoviti varnost pred terorističnimi grožnjami, da bi zaščitila ustavne, gospodarske, socialne in politične temelje, njene temeljne vrednote, varnost prebivalcev ter državljanov Republike Slovenije doma in v tujini. Strategija določa strateške cilje in podcilje, katerih podrobnejše izvajanje je opredeljeno v Akcijskem načrtu za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma 2022–2024 (Vlada RS, 2022), ki ga je pripravila Medresorska delovna skupina za protiterorizem, potrdil pa ga je sekretariat Sveta za nacionalno varnost 23. junija 2021 in sprejela Vlada 27. januarja 2022. Akcijski načrt določa pet ciljev, in sicer: preprečevanje radikalizacije, ki vodi v terorizem in nasilni ekstremizem, zaščito pred terorističnimi dejanji in dejanji nasilnega ekstremizma, preprečevanje terorističnih dejanj, ukrepanje ob terorističnem napadu ter pregon storilcev kaznivih dejanj, povezanih s terorizmom. V okviru vsakega izmed ciljev je oblikovanih več ukrepov in nalog, v okviru česar pa so opredeljeni aktivnosti, nosilci, sodelujoči, roki izvedbe in kazalniki.

Za usklajevanje dejavnosti na področju preprečevanja terorizma na nacionalni ravni, vključno z zagotavljanjem učinkovitega izvajanja, spremljanja, vrednotenja in poročanja o izvajanju Nacionalne strategije za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma, ter za vzpostavitev ustrezne politike na tem področju, je zadolžen Svet za nacionalno varnost (Vlada RS, 2019).

Ministrstvo za notranje zadeve je na podlagi Uredbe o izvajanju Sklepa o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite (Uradni list, številka 62/14 in 13/17) leta 2015 pripravilo Oceno tveganja za terorizem, leta 2018 pa še Oceno zmožnosti obvladovanja tveganja za terorizem. Obe oceni sta bili pripravljene na podlagi istega pristopa, kot je bil uporabljen za drugih 15 nesreč, za katere so bile v Republiki Sloveniji do zdaj oblikovane ocene tveganja za posamezne nesreče in ocene zmožnosti obvladovanja tveganja zanje. Obe oceni imata oznako stopnje tajnosti »Interno«.

Tudi priprava Ocene ogroženosti Zahodno Štajerske zaradi terorizma za potrebe zaščite, reševanja in pomoči, kateri bo sledila prenova regijskega načrta zaščite in reševanja v povezavi s terorizmom, sovpada z obdobjem povečane aktivnosti države na področju strateških, normativnih in operativnih vidikov boja proti terorizmu, in obenem predstavlja eno izmed nalog iz prej omenjenega akcijskega načrta.

6 MODEL DOLOČANJA TERORISTIČNE OGROŽENOSTI V ZAHODNO ŠTAJERSKI REGIJI

Organiziranost in upravljanje sistema kriznega odzivanja in načrtovanja morata temeljiti tudi na ocenah tveganja in groženj. Zato pristojni organi nenehno spremljajo morebitne vire oziroma pojave terorističnih groženj ter redno ocenjujejo stopnje teroristične ogroženosti.

Te ocene ogroženosti ne gre zamenjevati z mesečno oceno teroristične ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, ki jo pripravlja Medresorska delovna skupina za protiterorizem, katere namen je spremljanje stanja in aktualnih razmer. Ocena ogroženosti regije je bolj splošna in je namenjena načrtovanju odziva ob morebitnem napadu ter pripravljenosti nacionalno varnostnega sistema in skupnosti.

Delovna skupina za boj proti terorizmu je v začetku leta 2016 pripravila novo metodologijo za določanje stopnje teroristične ogroženosti, s katero se je prešlo s tristopenjskega modela ogroženosti (nizka, srednja in visoka) na petstopenjski model (zelo nizka, nizka, srednja, visoka, zelo visoka stopnja ogroženosti). Prehod je bil utemeljen tako z vidika ustreznega oziroma racionalnega odzivanja na grožnje kot tudi prilagajanja drugim članicam EU; večina jih namreč uporablja pet ali štiristopenjski model. Stopnja teroristične ogroženosti Republike Slovenije se določa na podlagi območja in nevarnosti pojava ter ocene vpliva terorističnih aktivnosti na drugih območjih na varnost Republike Slovenije. Območje pojava pomeni območje, na katerem se je zgodilo teroristično dejanje ali pa se lahko zgodi tovrstno dejanje.

Nevarnost pojava se oceni na podlagi matrike za oceno nevarnosti pojava z vidika delovanja terorističnih skupin ali posameznikov, pri čemer se upoštevajo indikatorji, povezani z namero izvedbe, zmogljivostmi ter aktivnostmi in pripravami za izvedbo terorističnih aktivnosti.

Pri ocenjevanju teroristične ogroženosti, ki ga izvaja Medresorska delovna skupina za protiterorizem, se upoštevajo mogoča/verjetna izbira ciljev napada in njihova prioritizacija, način izvedbe napada, pojavnost (enkratnost/večkratnost) in priložnosti za izvedbo napada ob hkratnih ocenah ranljivosti tarč (sistema in družbe) in pripravljenosti sistema na odzivanje oziroma preprečevanje.

Preglednica 1: Stopnje teroristične ogroženosti v Zahodno Štajerski po novem petstopenjskem modelu za določanje stopnje teroristične ogroženosti

Barvna lestvica	Stopnja ogroženosti	Opis razmer in predvidevanje razvoja dogodka
	ZELO NIZKA	Verjetnost napada je neznatna. Ni indikatorjev grožnje ali obetov, da bi se ta uresničila v kratkoročnem obdobju
	NIZKA	Nizka verjetnost napada, vendar možnosti napada ni mogoče zavreči. Indikatorji grožnje so zelo omejeni, vendar ni verjetno, da bi se ta uresničila v kratkoročnem obdobju
	SREDNJA	Verjetnost napada je srednja. Indikatorji grožnje, ki bi se lahko uresničila v kratkoročnem obdobju, so omejeni
	VISOKA	Napad je zelo verjeten ali pričakovan. Indikatorji, da se bodo grožnje verjetno uresničile v kratkoročnem obdobju, so jasni. Točno določena cilj ali časovni okvir nista znana
	ZELO VISOKA	Visoka neposredna ogroženost zaradi terorističnega napada. Indikatorji neizbežne grožnje so jasni: znani so čas, namen in cilji

Model je objavljen na <https://www.gov.si/teme/ocena-teroristicne-ogrozenosti-slovenije/>.

Ocena teroristične ogroženosti Slovenije se redno posodablja in je objavljena na spletni strani Vlade Republike Slovenije. Z vsebino ocene ogroženosti so seznanjeni pristojni organi in ustanove. Za potrebe sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami Medresorska delovna skupina za protiterorizem oceno teroristične ogroženosti Slovenije posreduje tudi na Center za obveščanje Republike Slovenije, prav tako pa tudi informacijo o morebitni spremembi ocene ogroženosti, ki bi lahko vplivala na odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zaradi terorističnega napada.

Ne glede na to, da terorističnega napada na območju naše regije oz. ozemlju Republike Slovenije do zdaj še ni bilo, možnosti takega napada oziroma drugih pojavnih oblik terorizma kot tudi mogočih čezmejnih vplivov terorističnih napadov v sosednjih in drugih državah ne moremo izključiti. Zaradi nepredvidljivosti terorizma se lahko neodvisno od trenutne stopnje teroristične ogroženosti in brez predhodnega opozorila kadar koli zgodi nasilno teroristično dejanje, tudi na območjih, na katerih je ogroženost zaradi terorističnih groženj, opisana v naslednjem poglavju, nižja kot na območjih z višjo stopnjo ogroženosti.

Republika Slovenija od osamosvojitve spada v tako imenovani zahodni svet, ki je v splošnem precej podvržen terorističnim napadom. Ne nazadnje pa se je ogroženost Republike Slovenije povečala predvsem po vstopu v vojaško zaveznitvo NATO, ki je bilo posredno ali neposredno vpleteno v številna krizna in vojna žarišča po svetu. Ogroženost države zaradi terorizma je povezana z geostrateškimi in političnimi procesi, ki potekajo v naši neposredni soseščini in zahodnobalkanski regiji ter tudi na kriznih žariščih zunaj Evrope (Vlada RS, 2019a). Ogroženost države je posledica splošne večje teroristične ogroženosti kot globalnega pojava, v zadnjih letih predvsem zaradi tako imenovanega džihadističnega oziroma islamističnega terorizma mednarodnih terorističnih organizacij. Teroristične grožnje torej večinoma ne prihajajo »od znotraj«, temveč predvsem iz tujine (Prezelj, 2006).

V zadnjem obdobju oziroma v obdobju pred sprejetjem te ocene ni bilo zaznanih neposrednih ali posrednih terorističnih groženj proti Republikli Sloveniji oziroma drugih aktivnosti, ki bi nakazovale na možnost terorističnih aktivnosti proti interesom Republike Slovenije doma ali v tujini. V zadnjem obdobju je teroristična

ogroženost Republike Slovenije večinoma nizka, in sicer druge stopnje od petih mogočih. Ne glede na to pa ni mogoče izključiti kakršnih koli terorističnih napadov v sosednjih državah, tudi ne v neposredni bližini naše države, ki bi lahko vplivali na povečanje teroristične ogroženosti Republike Slovenije.

Teroristični napadi leta 1972 v Trstu, leta 1995 na Reki in novembra 2020 na Dunaju dokazujejo, da ni mogoče izključiti terorističnih napadov v sosednjih državah, in tudi ne v neposredni bližini naše države.

Možnosti terorističnega napada s sredstvi za množično uničevanje, s katerim grozijo različne ekstremne teroristične organizacije, na svojem ozemlju ne more izključiti nobena država (Vlada RS, 2005, 2015). Po ocenah pristojnih služb je ogroženost Republike Slovenije zaradi napadov terorističnih organizacij z orožjem ali sredstvi za množično uničevanje in klasičnimi terorističnimi sredstvi načeloma nizka, vendar je ni mogoče izključiti. Prav tako ali pa še bolj to velja za druge sodobne pojavne oblike terorizma, opisane v tretjem poglavju te ocene.

V Republiki Sloveniji se po ocenah pristojnih služb aktualne grožnje in modusi terorizma lahko kažejo predvsem z:

- napadi na življenje ali telo ali na človekove pravice in svoboščine, kot so: strelski pohodi, napadi s hladnim orožjem in druge oblike napada (uporaba drugih priročnih sredstev);
- ugrabitvami ali zajetjem talcev;
- uničenjem državnih ali javnih objektov oziroma predstavništev tujih držav, prevoznega sistema, infrastrukture, informacijskega sistema, javnega kraja ali zasebne lastnine;
- ugrabitvijo zrakoplova, plovila, sredstev tovornega prevoza ali javnega prevoznega sredstva;
- ogrožanjem varnosti s spuščanjem nevarnih snovi oziroma povzročanjem požarov, poplav ali eksplozij, na primer s:
 - ✓ pojavom pisemskih bomb z eksplozivi ali bioagensi,
 - ✓ poružitvijo vodnih pregrad,
 - ✓ namerno povzročitvijo nesreče v obratih večjega ali manjšega tveganja za okolje,
 - ✓ namestitvijo (in/ali uporabo) eksplozivne naprave ali sredstva za množično uničevanje, kot so eksplozivi, bombe, kemično, biološko, jedrsko ali radiološko orožje;
- motnjami ali prekinitevami oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi za življenje ljudi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje ljudi.

7 OGROŽENOST ZAHODNO ŠTAJERSKE ZARADI TERORISTIČNIH AKTIVNOSTI

Za sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je pomemben ustrezen odziv na posledice, ki jih nesreča povzroči. Zaradi svojevrstnosti pojavnih oblik terorizma je odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na nesreče in pojave, ki so posledica terorističnih aktivnosti, poleg odziva, načrtovanega v veljavnem regijskem načrtu zaščite in reševanja s področja terorizma, načrtovan tudi kot odziv po nekaterih drugih načrtih zaščite in reševanja za nesreče, ki jih lahko povzroči teroristični napad ali s katerimi se teroristični napad manifestira. Podlaga za omenjene načrte zaščite in reševanja, vsaj na regijski ravni, so med drugim tudi pripadajoče ocene ogroženosti, ki jih je pripravila Izpostava URSZR Celje. Nekatere izmed njih so bile uporabljene tudi za ugotavljanje ogroženosti občin zaradi terorizma v poglavju 7.2.

7.1 O ogroženosti Zahodno Štajerske zaradi terorističnih aktivnosti

7.1.1 Ogroženost zaradi terorističnih napadov z uporabo klasičnih sredstev

Kot teroristični napad s klasičnimi sredstvi se štejejo namerna povzročitev eksplozije na javnih mestih in v javnih objektih, povzročitev letalske, železniške ali druge nesreče na prevoznih sredstvih, eksplozije na prometnicah in drugih objektih s ciljem, da se povzročijo človeške žrtve ali materialna škoda oziroma drugo protipravno dejanje z istim ciljem (sabotaža, diverzija in podobno) (Vlada RS, 2005, 2015).

Klasično sredstvo je konvencionalno orožje, na primer osebno in vojaško orožje, prav tako vse vrste hladnega orožja in druga priročna sredstva.

Mogoči cilji napadov so lahko tudi objekti tako imenovane kritične infrastrukture, kot so prometna infrastruktura, energetski, zdravstveni in vodooskrbni objekti, informacijsko-telekomunikacijski sistemi, ter sedeži državnih in regijskih organov, športni, kulturni, verski, šolski objekti in podobno (Vlada RS, 2005, 2015), na primer tudi objekti kulturne dediščine.

Priročnost uporabe takih sredstev in njihova dostopnost predstavljata večjo ogroženost zlasti tako imenovanih mehkih tarč, ki so ranljivejše. Mogoči scenariji napada so zelo raznovrstni.

Pri ugotavljanju ogroženosti se lahko pod določenimi pogoji smiselno uporabi izsledke ocene tveganja za terorizem, ki jo je leta 2015 izdelalo ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

7.1.2 Ogroženost zaradi uporabe kemičnega orožja in sproščanja kemičnih snovi kot posledice terorističnega napada

V regiji so gospodarske družbe, ki opravljajo dejavnosti, ki so predmet nadzora po Konvenciji o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zalog in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju, pod stalnim nadzorom. Protipravna prisvojitve teh snovi oziroma diverzija ali sabotaža v teh družbah bi se lahko izvedla tudi zaradi terorističnih namenov.

Potencialne tarče napadov teroristov so lahko tudi objekti, v katerih se v delovnem procesu uporabljajo, proizvajajo, prevažajo ali skladiščijo kemične snovi ali se opravlja dejavnost oziroma upravljajo sredstva za delo, ki pomenijo nevarnost za nastanek nesreče (Vlada RS, 2005, 2015).

Za preučitev ogroženosti nekaterih takih objektov (in posledično ogroženosti teritorialnih območij – občin, v katerih ti objekti so), se lahko namenu ustrezno uporablja Ocena ogroženosti Zahodno Štajerske regije zaradi nesreč z nevarnimi snovmi.

7.1.3 Ogroženost zaradi uporabe bioloških snovi v teroristične namene

Zaradi raznovrstnosti posledic tako imenovanega bioterizma je treba pri načrtovanju odziva v nekaterih primerih ustrezno upoštevati Regijsko Oceno ogroženosti zaradi nalezljivih bolezni pri ljudeh, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Celje, in take ocene, ki so bile v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami pripravljene na nižjih ravneh, ter Oceno tveganja za nevarnosti biološkega, kemičnega, okoljskega in neznanega izvora na zdravje ljudi, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za zdravje.

Smiselno se lahko za nekatere posebno nevarne bolezni živali, ki se lahko prenašajo tudi na človeka, ustrezno upošteva tudi Regijska ocena ogroženosti zaradi pojava posebno nevarnih bolezni živali, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Celje, in take ocene, ki so bile v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami pripravljene na nižjih ravneh, ter Ocena tveganja za posebno nevarne bolezni živali, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

7.1.4 Ogroženost zaradi uporabe jedrskega orožja oziroma sproščanja radioaktivnih snovi kot posledice terorističnega napada

Jedrsko orožje je zaradi svoje posebnosti težje dosegljivo, zato je ogroženost zaradi uporabe jedrskega orožja v teroristične namene temu primerno nizka.

V Republiki Sloveniji je v uporabi več sto radioaktivnih virov, če upoštevamo še ionizacijske javljalnike požara, pa več kot 20.000 radioaktivnih virov sevanja. Podatka za našo egijo nimo. Večina virov zaradi svojih fizikalnih in kemijskih lastnosti ne more povzročiti neposredne smrti večjega števila ljudi. Skoraj vsak vir pa lahko povzroči kontaminacijo okolja ali objektov in s tem povezano škodo. Podobne lastnosti imajo tudi viri, ki se po državi prevažajo zaradi uvoza, izvoza ali tranzita. Do zdaj v Republiki Sloveniji ni bilo namerno povzročene nesreče z virom sevanja, zgodilo pa se je nekaj nezgod, ki niso imele pomembnega ali širšega vpliva na zdravje ljudi (Vlada RS, 2005, 2015).

Hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalstva je več, za vse je značilna majhna verjetnost. Nekateri mogoči dogodki so:

- sabotaža ali diverzija v sevalnem ali manj pomembnem sevalnem objektu,
- sabotaža ali diverzija v industrijskem objektu s kakršnimi koli viri sevanja,
- sabotaža ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom,
- kontaminacija vodnih virov, hrane in podobno,
- uporaba umazane bombe (eksplozija) (Vlada RS, 2005, 2015).

Za ugotavljanje take ogroženosti se uporablja Regijska ocena ogroženosti zaradi jedrske ali radiološke nesreče. Ocene so pripravljene tudi občinski ravni.

Koristen vir za načrtovanje odziva je tudi Ocena tveganja za jedrske in radiološke nesreče, ki jo je pripravila Uprava RS za jedrsko varnost pri ministrstvu, pristojnem za okolje.

7.1.5 Ogroženost zaradi jedrske nesreče kot posledice terorističnega napada na jedrski objekt

Hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalstva je veliko, za vse je značilna majhna verjetnost. Najverjetnejša mogoča dogodka sta:

- sabotaža ali diverzija v jedrskem objektu (takega objekta v naši regiji ni),
- sabotaža ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom jedrskih snovi (Vlada RS, 2005, 2015).

Pomembne količine jedrskih materialov so v jedrskih objektih v Nuklearni elektrarni Krško in v raziskovalnem reaktorju TRIGA Mark II v Podgorici. Zelo majhne količine jedrskega materiala pa so v centralnem skladišču radioaktivnih odpadkov v Brinju in pri nekaterih majhnih uporabnikih po državi (Vlada RS, 2005, 2015).

Upravljalci jedrskih objektov imajo v skladu z zakonodajo pripravljene načrte fizičnega varovanja in vsako leto prejmejo oceno ogroženosti, ki jo izda Policija. V skladu z zahtevami ti načrti obsegajo tudi seznam ukrepov in postopkov varnostnega osebja ob tatvini, sabotaži, diverziji, napadu ter drugih izrednih dogodkih oziroma vrednotenju posledic morebitnega terorističnega napada na jedrske objekte v tujini.

Za ugotavljanje take ogroženosti se uporablja Regijska ocena ogroženosti ob jedrski in radiološki nesreči. Ocene so pripravljene tudi občinski ravni.

Koristen vir za ocenjevanje ogroženosti je tudi Ocena tveganja za jedrske in radiološke nesreče, ki jo je pripravila Uprava RS za jedrsko varnost pri ministrstvu, pristojnem za okolje.

7.1.6 Ogroženost zaradi nesreče z nevarnimi snovmi kot posledice terorističnega napada

Potencialne tarče napadov teroristov so lahko tudi objekti, v katerih se v delovnem procesu uporabljajo, proizvajajo, prevažajo ali skladiščijo nevarne snovi, nafta in njeni derivati ter energetski plini ali opravlja dejavnost oziroma upravljajo sredstva za delo, ki pomenijo nevarnost za nastanek nesreče (Vlada RS, 2005, 2015).

Za nesreče z nevarnimi snovmi, ki so posledica terorističnega napada, se lahko uporablja Regijska ocena ogroženosti zaradi nesreč z nevarnimi snovmi. V to oceno ogroženosti so vključeni regijski obrati večjega in manjšega tveganja za okolje (tako imenovani zavezanci SEVESO), dejavnosti in naprave na področju energetike, proizvodnje in predelave kovin, nekovinske in mineralne industrije, kemične industrije ter ravnanja z odpadki in druge dejavnosti, ki dosegajo ali presegajo letne oziroma dnevne oziroma urne količine nevarnih snovi, ki jih v obratu skladiščijo, predelujejo, proizvajajo, uporabljajo, in ki lahko povzročajo onesnaževanje okolja večjega obsega ter nesreče z nevarnimi snovmi v transportu.

Podobno velja tudi za Oceno tveganja za nesreče z nevarnimi snovmi, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za okolje.

7.1.7 Ogroženost zaradi nesreče zrakoplova kot posledice terorističnega napada

Nesreča zrakoplova je lahko tudi posledica terorističnega napada. Pri ugotavljanju take ogroženosti se lahko uporabi Regijska ocena ogroženosti zaradi nesreče zrakoplova, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Celje, ter ocene ogroženosti, pripravljene na nižjih ravneh.

Letalska nesreča kot posledica terorističnega napada se lahko zgodi pri pristanku in vzletu zrakoplova, lahko pa se namerno zrušenje zrakoplova uporabi kot sredstvo za povzročitev čim večje materialne škode in izgube človeških življenj. Pri tem so zlasti ogroženi gosto poseljena območja, večstanovanjski objekti, objekti kritične infrastrukture, poslovne stavbe in drugi pomembni objekti. Pri ocenjevanju ogroženosti se lahko upošteva tudi Ocena tveganja za letalsko nesrečo, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za infrastrukturo.

7.1.8 Ogroženost zaradi železniške nesreče kot posledice terorističnega napada

Tudi železniška nesreča je lahko posledica terorističnega napada, bodisi v obliki napada na tovorni ali potniški vlak bodisi kot posledica poškodovanja ali onesposobitve železniške proge, predora, mostu, upravljanja sistema zapornic, premikanja kretnic in prometne signalizacije, kar lahko povzroči železniško nesrečo večjih razsežnosti, večje število poškodovanih in smrtnih žrtev ter onesnaženje okolja. Pri ugotavljanju take ogroženosti se lahko namenu ustrezno uporabi Regijska ocena ogroženosti zaradi železniške nesreče in delno tudi Regijska ocena ogroženosti zaradi nesreč z nevarnimi snovmi, ki ju je pripravila Izpostava URSZR Celje, ter druge ocene ogroženosti, pripravljene na nižjih ravneh. Prav tako se lahko namenu ustrezno upošteva Ocena tveganja za železniško nesrečo, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za promet.

7.1.9 Ogroženost zaradi kibernetских groženj v povezavi s terorističnimi aktivnostmi

Kibernetiske grožnje in napadi so ena najbolj hitro razvijajočih se vrst in pojavnih oblik terorizma, z njimi so se spoprijemala že različna podjetja v Republiki Sloveniji.

Kibernetiski terorizem lahko povzroči motnje v delovanju informacijsko-komunikacijske infrastrukture in informacijskih sistemov ter v nekaterih primerih posledično celo ogroža življenje (Vlada RS, 2016).

Potencial kibernetiskega prostora lahko za doseg svojih ciljev izkoristijo različni državni ali nedržavni predstavniki, predvsem z izvajanjem kibernetiskih obveščevalnih operacij, s katerimi lahko v nekaterih segmentih ogrozijo politične, varnostne in gospodarske interese Republike Slovenije. Uporaba novih tehnologij, predvsem znotraj kibernetiskega prostora, lahko še krepí oziroma stopnjuje moč terorističnih groženj.

Še zlasti pomembni so lahko morebitni kibernetiski napadi na kritično infrastrukturo. Tako delovanje je še posebej nevarno v povezavi z vse bolj organiziranimi mednarodnimi terorističnimi mrežami (Vlada RS, 2016). Za ugotavljanje take ogroženosti se lahko namenu ustrezno upošteva Ocena kibernetiskih tveganj, ki jo je pripravilo ministrstvo, pristojno za javno upravo.

7.1.10 Ogroženost zaradi hibridnih groženj v povezavi s terorističnimi aktivnostmi

Glavni vir kibernetiskih groženj v kontekstu terorističnih aktivnosti so lahko morebitne hibridne kampanje in aktivnosti terorističnih skupin ali posameznikov, katerih namen bi bilo predvsem povzročanje kompleksnosti in nepripravljenosti napada. Taki napadi bi lahko bili usmerjeni predvsem na systemske ranljivosti posameznih ustanov (zlasti objektov kritične infrastrukture) ter na povzročanje motenj na družbenem, političnem in gospodarskem področju.

Po dostopnih podatkih ustreznih celovitih študij in ocen, kakšno grožnjo predstavljajo hibridne grožnje še nimamo. Med poskus oblikovanja modela za ocenjevanje hibridnega ogrožanja nacionalne varnosti lahko štejemo Stoničev prispevek (Stonič, 2017), ki pa ni uradno sprejet model za tako ocenjevanje.

7.1.11 Drugo (ogroženost javnih krajev zaradi terorističnih napadov ter drugih pomembnih objektov)

Sem lahko spadajo napadi na javne kraje, državne ustanove in objekte, predstavništva drugih držav in objekte, v katerih se zbira večje število ljudi. Gre za kraje, ki imajo velik družbeni ali simbolni pomen in so odprti ter zaradi tega ranljivejši. Tako so lahko ogrožene množične prireditve, veliki trgovski centri, železniške ali avtobusne postaje, letališča, turistične točke, izobraževalni, kulturni, verski in športni objekti. Potencialno ogroženi so lahko objekti kritične infrastrukture in drugi objekti, ki so nujni za delovanje države na vseh ravneh.

Kulturna dediščina kot temelj in simbol nacionalne identitete predstavlja velik potencialni cilj terorističnega napada. Tako stavbe kulturne dediščine kot tudi predmeti kulturne dediščine, ki jih hranijo muzeji, galerije in arhivi, predstavljajo za terorizem pomembno tarčo, saj z njihovim poškodovanjem ali uničenjem prizadenejo tako državo kot njeno prebivalstvo in širšo družbo. Poleg tega pa so kraja, nedovoljena trgovina in nedovoljen izvoz predmetov kulturne dediščine lahko tudi vir nezakonitega financiranja terorizma in terorističnih organizacij.

Javni kraji imajo poseben družbeni in simbolni pomen; namenjeni so ljudem, so odprti in zaradi tega tudi ranljivejši. Teroristični dogodki iz tujine dokazujejo, da lahko imajo posledice napadov na javne kraje in druge pomembne objekte zelo velik vpliv na ljudi (smrtne žrtve, poškodbe, druge dolgoročne posledice), gospodarstvo, okolje ter kulturno dediščino, prav tako imajo tudi velik družbeni in politični vpliv.

Specifična scenarija terorističnih napadov sta opisana tudi v Oceni tveganja za terorizem, vendar ju zaradi raznovrstnosti možnosti izvedbe ni mogoče v celoti predvidevati.

V tem poglavju navedene ocene ogroženosti, ki jih je na regijski ravni pripravila Izpostava URSZR Celje, in so dostopne na na osrednjem spletišču državne uprave.

7.2 Razvrščanje občin v razrede ogroženosti

V tej oceni je bil opravljeno tudi ugotavljanje skupne ogroženosti občin in Izpostave URSZR Celje (Zahodno Štajerske regije) v pet razredov ogroženosti zaradi terorizma.

Preglednica 2: Razredi ogroženosti, v katere se uvršča nosilce načrtovanja (regije, občine)

Razred ogroženosti
1
2
3
4
5

Kot osnovni kriterij ugotavljanja ogroženosti je bila uporabljena ugotovljena ogroženost občin ob nesreči zrakoplova, nesreči v železniškem prometu, nesreči na morju, nesreči zaradi nevarnih snovi, pojavu nalezljivih bolezni pri ljudeh, posebno nevarnih bolezni živali ter jedrski in radiološki nesreči. Te nesreče so ene izmed nesreč, s katerimi se tudi lahko kažejo teroristični napadi in njihove posledice. Vir podatkov za te nesreče za potrebe tega poglavja so ocene ogroženosti, ki jih je pripravila Izpostava URSZR Celje.

Ogroženost občin po navedenih nesrečah je prikazana v točkah, ki so enake ugotovljenemu razredu ogroženosti.

Poleg naštetih rezultatov ogroženosti, torej števila točk zaradi ogroženosti zaradi navedenih nesreč, so bili kot potencialni kazalniki ogroženosti upoštevani še dodatni podatki, ki tudi lahko vplivajo na velikost ogroženosti občin zaradi terorizma. Ti podatki so bili ovrednoteni z dodatnimi 29 kriteriji. Ti so k skupni vsoti točk za ugotavljanje ogroženosti občin prispevali podobno ali celo bistveno večje število točk kot točke na podlagi osnovnih kriterijev. To zlasti velja za občine, v katerih so za slovenske razmere večja mesta. Podatki, ki so bili uporabljeni v ta namen, so bili pridobljeni iz javno dostopnih virov. Večina podatkov, potrebnih za ovrednotenje teh kriterijev, je bila pridobljena s svetovnega spleta.

Dodatni obravnavani kriteriji, upoštevani pri ugotavljanju ogroženosti zaradi terorizma, pri čemer to predvsem velja za občine, so: število prebivalcev občine, gostota poseljenosti, prisotnost verskih stolnic in sostolnic, prisotnost športnih dvoran in stadionov, bolnišnic, visokih energetskih pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost drugih mokrih in industrijskih pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost termoelektrarn, prisotnost pristaniških oziroma luških funkcij, prisotnost mednarodnih letališč, prisotnost oziroma gostota trgovskih centrov in nakupovalnih središč, turistične funkcije občin, varstvo voda in uporaba vode, prisotnost nekaterih pomembnih elektroenergetskih objektov, prisotnost državnih protokolarnih objektov, diplomatsko-konzularnih predstavništev, objektov državne uprave in finančnih ustanov, prisotnost vojaških objektov, prisotnost najpomembnejših cestnih mejnih prehodov, prisotnost vzpenjač, krožnih kabinskih žičnic in nihalk, prisotnost objektov oziroma skladišč državnih blagovnih rezerv, prisotnost pomembnih muzejev,

arhivov premične kulturne dediščine, prisotnost objektov nepremične kulturne dediščine in pomembnih gradov, prisotnost terminala naftnih derivatov, cevovoda in objektov plinovodne infrastrukture, prisotnost predšolskih in osnovnošolskih vzgojno-izobraževalnih objektov, prisotnost srednješolskih ustanov, prisotnost višje in visokošolskih ustanov, prisotnost pomembnih objektov železniške infrastrukture, prisotnost pomembnih objektov cestnoprometne infrastrukture, predvsem avtocestne, prisotnost podjetij, ki zaposlujejo na enem mestu 1000 ljudi ali več.

Vsi ti podatki, ki se nanašajo na dodatne kriterije, so obširno zbrani v preglednici, ki je priloga te ocene, tudi skupaj z viri podatkov in razlago točk, ki so jih na podlagi posameznih dodatnih kriterijev prejele občine. Poleg tega je ob preglednici v prilogi razloženo tudi vrednotenje posameznih kriterijev ter za vsak kriterij tudi viri uporabljenih podatkov.

Skupna ogroženost občin zaradi terorizma je bila izračunana tako, da so bile na ravni posameznih občin seštete točke na podlagi osnovnih kriterijev, prištete pa so jim bile še točke, dobljene na podlagi dodatnih kriterijev.

Pri določitvi razreda ogroženosti občin je bila upoštevana naslednja preglednica.

Preglednica 3: Določanje razreda ogroženosti občin zaradi terorizma na podlagi števila točk

Število točk	Razred ogroženosti
do vključno 18	1
19–26	2
27–34	3
35–42	4
43 in več	5

Preglednica 4: Ogroženost občin zaradi terorizma na podlagi rezultatov izbranih ocen ogroženosti, ki jih je pripravila URSZR, in ob upoštevanju dodatnih kriterijev (K1-K29); vir: URSZR, 2016; URSZR, 2018; URSZR, 2018a; URSZR, 2019; URSZR, 2020; URSZR, 2021; Ministrstvo za infrastrukturo, 2018; dodatni viri, objavljeni v preglednici v prilogi

Občina/razred ogroženosti	nesreče z nevarnimi snovmi (2021)	pojav nalezljivih bolezni pri ljudeh (2016)	posebno nevarne bolezni živali (2020)	želez-niška nesreča (2018)	nesreča zrakoplova (2018)	jedrsko ali radiološka nesreča (2019)	Skupaj točke iz ocen ogroženosti	Točke zaradi dodatnih kriterijev	Skupne točke zaradi ogroženosti zaradi terorizma	Razred ogroženosti občine zaradi terorizma
Bistrica ob Sotli	2	3	2		3	3	14	1	15	1
Braslovče	2	3	3		3	2	13	2	15	1
Celje	5	3	3	4	3	2	20	33	53	5
Dobje	2	3	1		3	3	12	1	13	1
Dobrna	2	3	1		3	2	11	3	14	1
Gornji Grad	3	3	3		3	2	14	3	17	1
Kozje	2	3	3		3	3	14	2	16	1
Laško	4	3	3	4	3	3	20	13	33	3
Ljubno	2	3	3		3	2	13	1	14	1
Luče	2	3	3		3	2	13	1	14	1
Mozirje	2	3	2		3	2	12	4	16	1
Nazarje	2	3	2		3	2	12	2	14	1
Podčetrtek	2	3	3	2	3	3	16	3	19	2
Polzela	2	3	3	2	3	2	15	4	19	2
Prebold	2	3	2		3	2	12	3	15	1
Radeče	4	3	1	4	3	2	17	4	21	2
Rečica ob Savinji	2	3	4		3	2	14	1	15	1
Rogaška Slatina	5	3	3	2	3	2	18	11	29	3
Rogatec	2	3	1	2	3	2	13	4	17	1
Slovenske Konjice	4	3	4	4	3	2	20	12	32	3
Solčava	2	3	2		3	2	13	1	14	1
Šentjur	3	3	4	4	3	3	20	12	32	3
Šmarje pri Jelšah	2	3	4	2	3	2	16	4	20	2
Šmartno ob Paki	3	3	3	2	3	2	16	3	19	2
Šoštanj	4	3	3	2	5	2	19	10	29	3
Štore	5	3	1	4	5	2	20	2	22	2
Tabor	2	3	2		3	2	12	1	13	1
Velenje	4	3	3	2	3	2	17	22	39	4
Vitanje	2	3	3		3	2	13	2	15	1
Vojnik	2	3	3		3	2	13	3	16	1
Vransko	2	3	2		3	2	12	6	18	1
Zreče	3	3	3		3	2	14	6	20	2
Žalec	3	3	3	2	3	2	16	10	26	2

Podeželske občine so večinoma uvrščene v dva najnižja razreda ogroženosti. Občine, ki so uvrščene v tretji, četrti ali peti razred ogroženosti, je največ točk prejela zaradi dodatnih kriterijev (in s tem prisotnosti večjega števila ljudi, objektov, dejavnosti in sistemov, ki bi zaradi svoje namembnosti lahko bili tarča teroristov, pri čemer bi lahko ob tem nastale pomembne posledice ter vplivi na delovanje družbe). Razpon dodatnih točk se je gibal od ene točke pa vse do 33 točk. Gre pretežno za občine, v katerih so za slovenske razmere večja mesta.

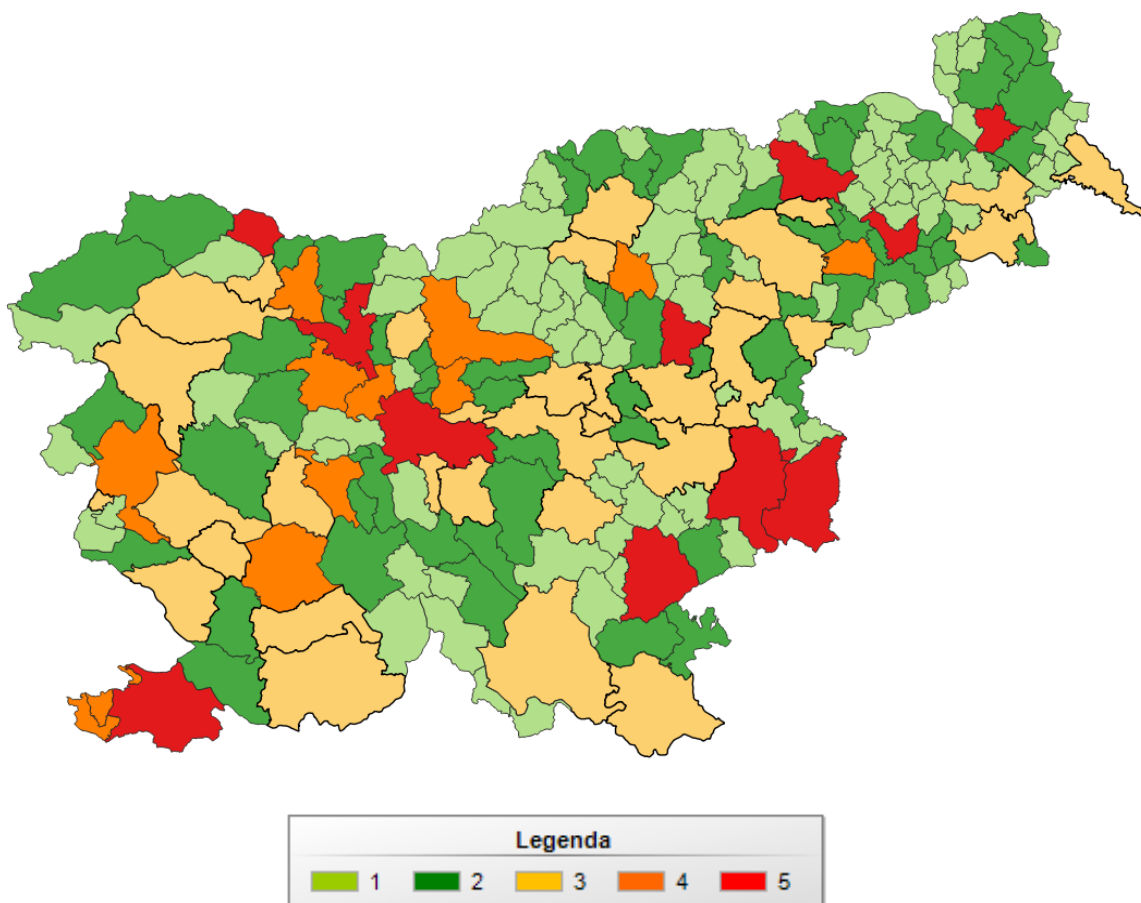
Ena občina je bila razvrščena v peti razred ogroženosti, ki je najvišji, ena pa v četrtega. Skoraj 80% občin ali 26 od 33 je v prvem ali drugem razredu ogroženosti, 5 občin je v tretjem razredu ogroženosti. Najbolj ogrožena je Mestna občina Celje z 53 točkami, sledi ji Mestna občina Velenje z 39 točkami.

Preglednica 5: Število občin po regijah in skupno, razvrščenih v razrede ogroženosti

Regija	1. razred ogroženosti	2. razred ogroženosti	3. razred ogroženosti	4. razred ogroženosti	5. razred ogroženosti	Skupno število občin	Razred ogroženosti regije
Zahodno Štajerska	18	8	5	1	1	33	4

Tako je videti karta ogroženosti slovenskih občin zaradi terorizma.

Slika 1: Ogroženost občin zaradi terorizma

1 – zelo majhna, 2 – majhna, 3 – srednja, 4 – velika, 5 – zelo velika

7.3 Uvrstitev Zahodno Štajerske regije oz. Izpostave URSZR Celje v razred ogroženosti

Pri izbiri kriterijev za ugotavljanje ogroženosti regij zaradi terorizma so bila oblikovana štiri izhodišča. Osnovno izhodišče je bilo ugotavljanje prevladujočega razreda ogroženosti občin v regijah v preglednici 5. Drugo izhodišče je bilo, da ima regija lahko največ dva razreda nižjo ogroženost kot občina z najvišjim razredom ogroženosti v regiji, zaradi tega ima nekaj regij višjo ogroženost, kot bi jo imele ob upoštevanju samo prvega izhodišča. Za regije, v katerih so občine z najvišjim razredom ogroženosti, je bilo določeno še tretje izhodišče, in sicer, da je lahko v tem primeru razred ogroženosti regije le za razred nižji od ugotovljenega najvišjega razreda ogroženosti občine v regiji, kar je bilo upoštevano pri dodelitvi razreda ogroženosti za več regij. Četrto izhodišče, ki predvideva, da se regiji, če je v več razredih ogroženosti uvrščeno enako najvišje število občin, dodeli najvišja ugotovljena stopnja ogroženosti občin v regiji, v konkretnem primeru ni bilo uporabljeno.

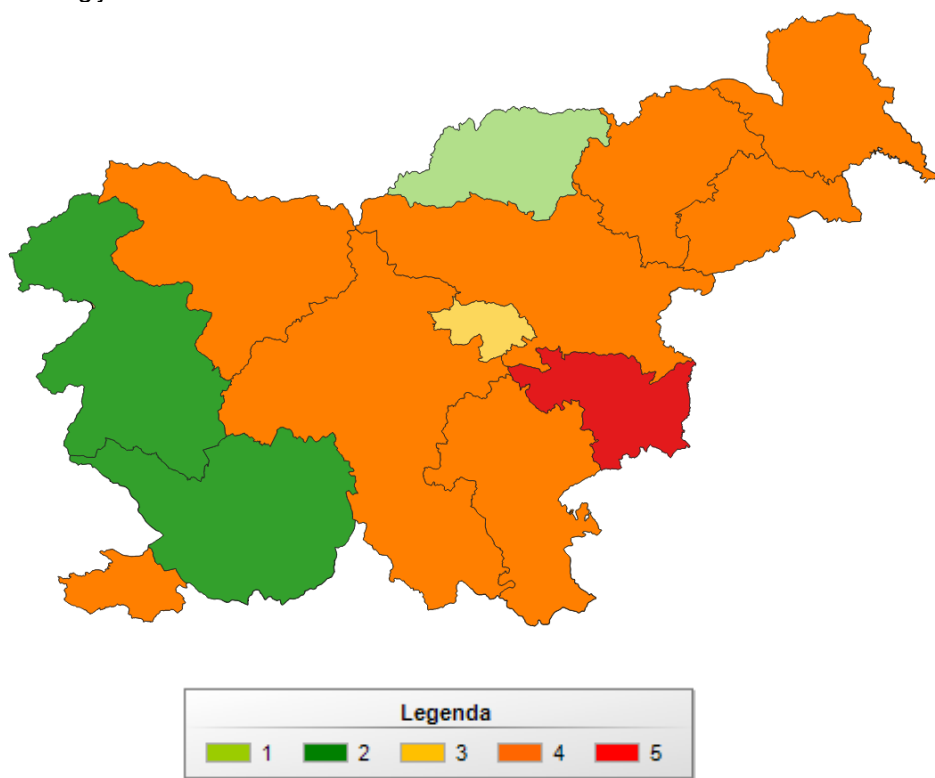
Preglednica 6: Število regij po razredih ogroženosti zaradi terorizma

Razred	Število regij	Regija
4	8	Ljubljanska, Vzhodno Štajerska, Obalna, Gorenjska, Podravska, Dolenjska, Zahodno Štajerska , Pomurska

Zahodno Štajerska regija je uvrščena v četrti razred ogroženosti, kar je predvsem posledica prisotnosti občin, uvrščenih v četrti in peti razred ogroženosti.

Tako je videti grafični prikaz ogroženosti zaradi terorizma.

Slika 2: Ogroženost regij zaradi terorizma

1 – zelo majhna, 2 – majhna, 3 – srednja, 4 – velika, 5 – zelo velika

7.4 Dodatna pojasnila

Za potrebe ugotavljanja ogroženosti zaradi terorizma so bili v tej oceni uporabljeni podatki iz šestih drugih ocen ogroženosti na regijski ravni, zlasti z vidika posledic, ki jih take nesreče povzročajo, in odziva na nesrečo (ne glede na vzrok nesreče), ter rezultati ene ocene tveganja za posamezno nesrečo. Odločitev za ta način ugotavljanja ogroženosti zaradi terorizma obenem pomeni tudi verjetnost, da se ob spremembi katere izmed uporabljenih ocen ogroženosti, zagotovo pa ob spremembah v uvrščanju občin v razrede ogroženosti, spremeni (posodobi) tudi ocena ogroženosti zaradi terorizma.

Poskusi ugotavljanja ogroženosti oziroma tveganja zaradi terorizma na lokalni ravni (oziroma tveganja na podlagi skupka večih vrst ogroženosti) so bili opravljeni tudi v okviru drugih strateških dokumentov, na primer v Oceni tveganja za terorizem. Rezultati pa kljub deloma drugačnemu naboru uporabljenih vhodnih podatkov niso bistveno drugačni, kot so bili ugotovljeni v podpoglavju 7.2.

Dobljeni rezultati v podpoglavjih 7.2 in 7.3 predstavljajo eno izmed možnosti ugotavljanja ogroženosti teritorialnih enot zaradi terorizma. Predvsem v podpoglavju 7.2 ugotovljeno ogroženost občin je treba razumeti kompleksno. Število točk, ki jih je dosegla določena občina, in uvrstitev v določen razred ogroženosti nista zadostna za razumevanje in vrednotenje njihove ogroženosti zaradi terorizma. Še pomembnejša kot doseženo število točk je struktura oziroma sestava vsote točk, ki pove, na katerih področjih oziroma zaradi česa bi bila lahko neka občina bolj izpostavljena terorističnim grožnjam.

Preglednica 4 omogoča strukturo ogroženosti po osnovnih kriterijih ogroženosti, preglednica v prilogi pa podrobno strukturo oziroma pregled ovrednotenja vseh dodatnih kriterijev ogroženosti občin zaradi terorizma. Tako se lahko za vsako občino ugotovi, zaradi katerih kriterijev je bolj ali manj ogrožena. Velja še opozoriti, da če dve občini prejmeta enako število točk, to še ne pomeni, da sta enako ogroženi zaradi terorizma, temveč je pri tem treba upoštevati še notranjo strukturo prejetih točk, iz katere se razbere, zaradi katerih dejavnikov je neka občina bolj ogrožena zaradi terorizma in zaradi katerih manj, to pa je pomemben podatek za načrtovanje odziva sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Ne glede na to, kakšne so ugotovitve glede ogroženosti zaradi terorizma, in ne glede na to, da so bili pri ugotavljanju ogroženosti občin in posledično regij upoštevani številni (ne pa vsi mogoči) kriteriji, velja, da je treba dobljene rezultate razumeti le kot okvir mogočega, ne pa kot dejstvo. Vedno je treba imeti v mislih negotovost, nezanesljivost in nepredvidljivost terorističnih dejanj. Dogodki, katerih vzrok je teroristična dejavnost, se namreč zaradi svoje nepredvidljivosti lahko zgodijo kadar koli in kjer koli, tudi tam oziroma na tistih območjih oziroma teritorialnih enotah, v katerih je ugotovljeno, da prevladujejo nižje stopnje ogroženosti.

8 NEKATERI PREDLOGI UKREPOV ZA PREPREČITEV, UBLAŽITEV IN ZMANJŠANJE POSLEDIC TERORIZMA IN TERORISTIČNIH DEJANJ

Preventivni ukrepi, ukrepi za pripravljenost ter drugi ukrepi so ukrepi, s katerimi se dolgoročno lahko zmanjšata tveganje in ogroženost zaradi dejanj, povezanih s terorizmom. Pristojni ministrstva in organi bi lahko v okviru svojih pristojnosti največjo pozornost s ciljem zmanjšanja tveganja in ogroženosti zaradi terorizma namenili predvsem naslednjim dejavnostim:

- učinkovitosti ukrepov za zgodnje odkrivanje pojavnih oblik radikalizacije in novačenja za namen terorizma in za zgodnje odkrivanje terorističnih aktivnosti;
- izpopolnjevanje sistema kriznega upravljanja;
- usklajenemu in učinkovitemu delovanju pristojnih služb in organov;
- zagotovitvi in ustreznemu opremljanju »resursov«, ki bi se odzvali ob terorističnem napadu;
- preprečevanju radikalizacije, ki vodi v terorizem in nasilni ekstremizem, zlasti pri tistih skupinah ali posameznikih, ki so bolj dovzetni oziroma izpostavljeni radikalizaciji, kot so na primer mladi zaporniki, socialno šibkejši, migranti, osebe s kriminalno preteklostjo, druge depriviligirane in izključene skupine;
- preprečevanju terorističnih dejanj in dejanj nasilnega ekstremizma (Vlada RS, 2005, 2015) ter preprečevanju vnosa in transporta sredstev, ki so lahko sredstvo ali predmet terorističnih napadov;
- zaščiti pred terorističnimi dejanji, in sicer z zmanjševanjem ranljivosti objektov, storitev in upravljanja kritične infrastrukture, zmanjševanjem ranljivosti v transportu, večjo učinkovitostjo mehanizmov za integrirano upravljanje varnosti meja, zaščito lahko dostopnih objektov napada ter zaščito kibernetskega prostora;
- zaščiti prebivalcev, kulturne dediščine ter storitev in procesov, pomembnih za delovanje družbe (Vlada RS, 2019a);
- izbiri varnih, razpoložljivih in zaupanja vrednih informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter pripravi načrtov z ukrepi za preprečevanje kibernetskih napadov, zagotavljanje hitrega okrevanja po kibernetskih napadih ter zagotavljanje razpoložljivosti kritičnih storitev v izrednih razmerah;
- obdobjnemu in sistematičnemu dopolnjevanju Ocene tveganja za terorizem, tudi z vključitvijo novih scenarijev nesreč in analiz scenarijev nesreč, in dopolnjevanju Ocene zmožnosti obvladovanja tveganja za terorizem;
- pripravi in dopolnitvi strateških ter analitičnih dokumentov s področja terorizma, za kar so zadolženi pristojni organi, zlasti ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, Slovenska obveščevalno varnostna agencija, Svet za nacionalno varnost, Sekretariat Sveta za nacionalno varnost, Medresorska delovna skupina za protiterorizem in drugi;
- dopolnjevanju ocen ogroženosti in načrtov zaščite in reševanja v povezavi s terorizmom in drugimi nesrečami, ki so lahko posledica terorističnega napada, na vseh ravneh sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- ozaveščanju ljudi o tem, da je terorizem stalna in realistična grožnja, tudi s pripravo ustreznih napotkov za prebivalce;
- načrtovanju odziva sil za zaščito in reševanje in pomoč ter drugih ob posredovanju ob terorističnem napadu in drugih nesrečah, ki so lahko posledica terorističnih napadov, tudi s prenovo veljavnega državnega načrta zaščite in reševanje, povezanega s terorizmom;
- ustrezni usposobljenosti in opremljenosti sil za zaščito, reševanje in pomoč.

9 ZAKLJUČEK OCENE OGROŽENOSTI

Oceno ogroženosti Zahodno Štajerske regije zaradi terorizma, verzija 1.0, je izdelala Izpostava URSZR Celje na podlagi Navodila o pripravi ocen ogroženosti (Uradni list RS, številka 39/95), Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Uradni list RS, številka 24/12, 78/16 in 26/19) ter Ocene ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma za potrebe načrtovanja v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Te ocene ogroženosti ne gre zamenjevati z mesečno oceno teroristične ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, ki jo pripravlja Medresorska delovna skupina za protiterorizem, katere namen je spremljanje stanja in trenutnih razmer. Ocena ogroženosti, ki jo je pripravila Izpostava URSZR Celje, je splošnejša in je namenjena načrtovanju odziva sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Terorizem je kot pojav že zgodovinska oblika zlonamerne aktivnosti človeške družbe, širše znana že vsaj dve stoletji. Poznamo več vrst terorizma, kot so na primer verski oziroma versko podprt terorizem (na primer džihadistični terorizem), etnonacionalistični in separatistični terorizem, levičarski in anarhistični terorizem, desničarski terorizem, terorizem s posebnim interesom in terorizem z enim samim vprašanjem, pa tudi državni terorizem ter informacijski ali kibernetični terorizem in posredno hibridne grožnje, ki so na neki način relativno najmlajše pojavnosti terorizma.

Teroristična dejanja so namerna. Njihov cilj je ustrahovanje širše skupnosti oziroma izzivanje vlade ali mednarodne organizacije, da se destabilizirajo temeljne politične, ustavne, ekonomske ali socialne strukture. Tarče terorističnih groženj in napadov so kritična infrastruktura, civilno prebivalstvo, državni predstavniki in ustanove, diplomatsko-konzularna predstavništva ter pripadniki mednarodnih sil v mednarodnih operacijah in na misijah.

Najhujši teroristični napad do zdaj je bil napad na dvojčka Svetovnega trgovinskega centra v New Yorku in na druge tarče na severovzhodu ZDA 11. septembra 2001, ki ga je izvedla Al Kaida. Umrlo je nekaj več kot 3000 ljudi.

Današnji terorizem ni več tak kot nekoč, v nekaj desetletjih se je veliko spremenilo, tako v družbi kot v terorizmu. Pri sodobnem terorizmu je glede ciljev in načina izvrševanja terorističnih napadov pravilo to, da pravzaprav ni nobenih pravil, nobenega spoštovanja, kajti ubitih je vedno več nedolžnih ljudi, tudi žensk in otrok, vedno manj pa je ubitih politikov ter državnih voditeljev (Vuksavljevič, 2006, povzeto po Urdih, 2019). Sodobni terorizem je tako veliko bolj grozovit, nasilen, destruktiven in globalen. Teroristične skupine imajo na razpolago več sredstev in znanja kot nekoč. Njihov vpliv tako sega v vse države. K tem spremembam so pripomogli lažji pretok ljudi čez meje ter boljše spretnosti v komuniciranju in tehnologiji. V sodobnih napadih so tudi veliko bolj poudarjene jedrske, kemične in informacijske grožnje (Urdih, 2019). Terorizem postaja razdrobljen, se hitro spreminja in je zato tudi vedno bolj nepredvidljiv. Nekoč visoko sofisticirane oblike izvršitve dejanj so zamenjala vse bolj priročna sredstva, ki so enostavno dostopna, vendar še vedno dovolj učinkovita, da dosežejo množične žrtve, prestrašenost, stanje negotovosti.

Pomembno vlogo v sodobnem terorizmu imata tudi medijska pozornost in odmevnost terorističnih napadov, tudi v globalnem smislu.

V sodobnem terorizmu se uporabljajo predvsem konvencionalne oblike, pa tudi nekonvencionalne (Urdih, 2019). Med konvencionalne oblike terorizma spadajo atentati, požigi, sabotaže, podstavljanje eksplozivnih teles, zajetje talcev, ugrabitve, samorazstrelitve, ugrabitve letal in drugih prevoznih sredstev, zasedbe objektov, oboroženi ropi, lažni preplahi (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019). Izmed nekonvencionalnih oblik pa se vse pogosteje uporabljajo sredstva za množično uničevanje, v ospredje stopa tudi kibernetični terorizem. Z globalizacijo so namreč med drugim postali lažje dostopni sredstva in znanje (Urdih, 2019) za izvedbo dejanj kibernetičnega terorizma. Taki napadi so zelo nevarni za današnjo družbo ter za gospodarski in ekonomski

razvoj družbe. Tu gre za vdiranje v informacijske sisteme in njihovo uničenje. Glede na to, da današnja družba vse pogosteje uporablja tehnologije in računalniške programe, je to ena izmed resnejših novejših ogrožanj družbe. Kibernetski terorizem tako lahko predstavlja večjo nevarnost za človeštvo kot katera koli druga oblika terorizma (Anžič, 2002, povzeto po Urlih, 2019).

Novejši trendi sodobnega terorizma vključujejo tudi nove cilje terorističnih napadov, kot so javni deli letališč, napade na turistične destinacije, uporabo brezpilotnih zrakoplovov za izpeljavo terorističnega napada, napade na večje skupine ljudi z uporabo tovornjakov in kombijev, napade na novinarje in novinarske hiše, ki naj bi omadeževale nekatere verske ali nacionalne pripadnike, in podobno.

V tem stoletju se glede na cilje terorističnih organizacij ni pojavila nobena nova vrsta terorizma, če delno izvzamemo informacijski ali kibernetski terorizem in pojav hibridnih groženj. Prevladujočo obliko terorističnih napadov po svetu predstavlja džihadistični verski oziroma versko podprt terorizem.

V zadnjih nekaj letih se v Evropi število terorističnih napadov sicer zmanjšuje. Časovni okviri načrtovanja in izvedbe napadov so vse krajši. V okviru prej navedenih števil se povečuje odkritje števila oseb ali organizacij, ki so načrtovale teroristični napad, število zaradi tega prijetih ljudi in število napadov, ki so bili preprečeni še pred njihovo izvršitvijo. Povečuje se število napadov, izvršenih s priročnimi sredstvi in lahko dosegljivim orožjem, mačetami, sekirami, dolgimi rezili, pa tudi z orožjem, ki je največkrat predelano, zastarelo ali komaj še delujoče, ter s povoženji s tovornimi, dostavnimi in osebnimi vozili. Vse večjo grožnjo predstavljajo samoradikalizirani posamezniki, pogosto pod vplivom informacij s svetovnega spleta, ki pogosto niti nimajo povezav z radikalnimi skupinami ter terorističnimi skupinami in organizacijami. Zmanjšuje se število terorističnih napadov pripadnikov etnonacionalističnega in separatističnega terorizma, vendar so ti leta 2019 še vedno predstavljali skoraj polovico (57 izmed 119) po statistiki oziroma podatkih Europola izvršenih, spodletelih in preprečenih terorističnih napadov v Evropi. Aktivnosti, ki jih izvajajo pripadniki levičarskega in anarhističnega terorizma, se krepijo. Število terorističnih napadov kot delovanja pripadnikov džihadističnega terorizma se v zadnjih letih zmanjšuje, njihovo delovanje v Evropi se v glavnem osredotoča na načrtovanje in izvajanje svojih aktivnosti na Bližnjem vzhodu (Isil), pa tudi v zahodnem svetu (Al Kaida) (povzeto po Europol, 2020). Ne glede na razmeroma majhno število terorističnih napadov na območju Evrope v organizaciji džihadističnega terorizma pa so ravno ti napadi krivi za celotno število v terorističnih napadih mrtvih ljudi leta 2019, z izjemo ene osebe pa tudi za vse poškodovane ljudi zaradi terorističnih napadov v Evropi leta 2019.

Nacionalni dokumenti terorizem opredeljujejo kot enega izmed virov ogrožanja in tveganj nacionalne varnosti Republike Slovenije. Terorizem se povezuje z drugimi varnostnimi grožnjami, predvsem z organiziranim kriminalom, nedovoljenimi dejavnostmi na področju orožij za množično uničevanje in jedrske tehnologije, nezakonitimi migracijami ter trgovino z ljudmi, orožjem in prepovedanimi drogami (Vlada RS, 2019).

Vlada Republike Slovenije je leta 2017 ustanovila Medresorsko delovno skupino za protiterorizem, ki deluje v okviru Sekretariata Sveta za nacionalno varnost in je zadolžena tudi za ugotavljanje teroristične ogroženosti Republike Slovenije. Ta skupina pri pripravi ocene ogroženosti uporablja petstopenjski model za določanje stopnje teroristične ogroženosti Republike Slovenije, ki je bil sprejet leta 2016. Stopnja teroristične ogroženosti Republike Slovenije se določa na podlagi območja in nevarnosti pojava ter ocene vpliva terorističnih aktivnosti na drugih območjih na varnost Republike Slovenije. Pri tem območje pojava pomeni območje, v katerem se je zgodilo teroristično dejanje ali obstaja nevarnost za izvršitev takega dejanja.

Ocene Medresorske delovne skupine za protiterorizem so, da je ogroženost Republike Slovenije zaradi terorističnih napadov v zadnjem obdobju večinoma nizka, in sicer druge stopnje izmed petih mogočih. Do zdaj terorističnih napadov na območju Republike Slovenije še ni bilo, se je pa že zgodil hujši teroristični napad v neposredni bližini, in sicer v Trstu. Omeniti je treba, da kljub majhni stopnji ugotovljene ogroženosti ni izključeno, da se teroristični napad zgodi, in to velja tudi za območja, ki niso bila prepoznana kot območja večje ogroženosti. Ena izmed značilnosti terorističnih napadov je namreč ravno njihova nepredvidljivost.

Prav tako ni mogoče izključiti možnosti, da je lahko tudi Republika Slovenija tarča terorističnih napadov z orožjem in sredstvi za množično uničevanje oziroma s klasičnimi terorističnimi sredstvi oziroma da se teroristični napadi lahko zgodijo v sosednjih državah, vplivajo pa lahko tudi na Republiko Slovenijo (Vlada RS, 2005, 2015).

V Republiki Sloveniji naj ne bi bilo velike verjetnosti za namensko povzročanje škode in ogrožanje z uporabo radioaktivnih in jedrskih snovi. V preteklosti ni bilo zaznanih takih aktivnosti. Podobno velja za uporabo kemičnih in bioloških sredstev. Obstaja pa verjetnost takih pojavov zunaj Republike Slovenije, ki bi lahko ogrozili ljudi, premoženje in okolje v Republiki Sloveniji (Vlada RS, 2005, 2015).

Terorističnih napadov s klasičnimi sredstvi, pri čemer so lahko tarča različni javni, infrastrukturni in drugi objekti kritične infrastrukture, prav tako ni mogoče izključiti. Zato je treba v pomembnejših objektih uvesti oziroma upoštevati osnovne varnostne ukrepe za preprečevanje takih dogodkov. V Republiki Sloveniji je treba zagotoviti pripravljenost na pojav terorizma z orožjem ali sredstvi za množično uničevanje ter s klasičnimi sredstvi, ki bo primerljiva z drugimi državami v Evropi in svetu. Pri tem se mora Republika Slovenija povezovati s sosednjimi in drugimi državami ter mednarodnimi organizacijami. Ob povečani nevarnosti terorističnih napadov je v prej navedenih objektih treba uvesti dodatne ali posebne ukrepe varovanja oziroma za preprečevanje terorističnih napadov (Vlada RS, 2005, 2015).

Teroristična dejanja, vsaj nekatera, se lahko kažejo tudi z različnimi nesrečami, za nekatere izmed teh so že pripravljene ocene ogroženosti na regijski ravneh ter načrti zaščite in reševanja. Zato je pri ocenjevanju ogroženosti zaradi terorističnih dejavnosti potrebno upoštevati tudi izsledke ocen ogroženosti za te nesreče, ki so jih pripravile regija ter občine; na primer za nesrečo zrakoplova, železniško nesrečo, jedrsko ali radiološko nesrečo, posebno nevarne bolezni živali, nalezljive bolezni pri ljudeh in nesreče z nevarnimi snovmi. Prav tako to velja tudi glede upoštevanja nekaterih vsebin v drugih ocenah tveganja za posamezne nesreče, ki so jih pripravila pristojna ministrstva po letu 2015. Gre predvsem za ocene tveganja za letalsko nesrečo, železniško nesrečo, jedrsko ali radiološko nesrečo (v njej sta tudi scenarij in analiza scenarija za jedrsko nesrečo, ki bi bila lahko posledica terorističnega napada), posebno nevarne bolezni živali, nevarnosti biološkega, kemičnega, okoljskega in neznanega izvora na zdravje ljudi, nesreče z nevarnimi snovmi in oceno kibernetičnih tveganj (groženj). Ocene so dostopne v fizični obliki, večina pa tudi na svetovnem spletu.

Za potrebe ugotavljanja ogroženosti zaradi terorizma, predvsem za ugotavljanje ogroženosti na ravni občin, so bili v tej oceni uporabljeni podatki iz v prejšnjem odstavku navedenih ocen ogroženosti na regijski ravni, ne glede na to, da pri nastajanju vsebin teh ocen posebna pozornost ni bila namenjena terorizmu kot dejavniku pojavljanja tudi teh nesreč in njihovih posledic.

Poleg naštetih rezultatov ogroženosti, torej števila točk iz naslova ogroženosti zaradi navedenih nesreč, so bili kot kazalnik ogroženosti upoštevani še dodatni podatki, ki še lahko vplivajo na velikost ogroženosti občin zaradi terorizma. Ti podatki so bili ovrednoteni z dodatnimi 29 kriteriji. Ti so k skupni vsoti točk za ugotavljanje ogroženosti občin prispevali podobno ali celo bistveno večje število točk kot točke na podlagi osnovnih kriterijev. To zlasti velja za občine, v katerih so za slovenske razmere večja mesta. Vsi podatki, ki so bili uporabljeni v ta namen, so bili pridobljeni iz javno dostopnih virov. Večina podatkov, potrebnih za ovrednotenje teh kriterijev, je bila pridobljena s svetovnega spleta. Dodatni obravnavani kriteriji, upoštevani pri ugotavljanju ogroženosti zaradi terorizma, pri čemer to predvsem velja za občine, so bili: število prebivalcev občine, gostota poseljenosti, prisotnost verskih stolnic in sostolnic, prisotnost športnih dvoran in stadionov, bolnišnic, visokih energetske pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost drugih mokrih in industrijskih pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost termoelektrarn, prisotnost pristaniških oziroma luških funkcij, prisotnost mednarodnih letališč, prisotnost oziroma gostota trgovskih centrov in nakupovalnih središč, turistične funkcije občin, varstvo voda in uporaba vode, prisotnost nekaterih pomembnih elektroenergetskih objektov, prisotnost državnih protokolarnih objektov, diplomatsko-konzularnih predstavništav, objektov državne uprave in finančnih ustanov, prisotnost vojaških objektov, prisotnost najpomembnejših cestnih mejnih

prehodov, prisotnost vzpenjač, krožnih kabinskih žičnic in nihalk, prisotnost objektov oziroma skladišč državnih blagovnih rezerv, prisotnost pomembnih muzejev, arhivov premične kulturne dediščine, prisotnost objektov nepremične kulturne dediščine in pomembnejših gradov, prisotnost terminala naftnih derivatov, prisotnost predšolskih in osnovnošolskih vzgojno-izobraževalnih objektov, prisotnost srednješolskih ustanov, prisotnost višje in visokošolskih ustanov, prisotnost pomembnih objektov železniške infrastrukture, prisotnost pomembnih objektov cestnoprometne infrastrukture, predvsem avtocestne, prisotnost podjetij, ki zaposlujejo na enem mestu 1000 ljudi ali več.

Na podlagi rezultatov ocen ogroženosti in dodatnih kriterijev je v oceni ugotovljeno, da je 1 občina uvrščena v peti, najvišji, razred ogroženosti. Najogroženejša je občina Celje, predvsem zaradi velikega števila prejetih točk zaradi dodatnih kriterijev. Ena občina je uvrščena v četrti razred ogroženosti, 5 občin pa v tretji razred ogroženosti. Skoraj 80% občin je v prvem ali drugem razredu ogroženosti.

Ne glede na to, kakšne so ugotovitve glede na opravljeno ali kakšno drugačno ugotavljanje ogroženosti, velja, da je treba rezultate razumeti le kot okvir mogočega, ne pa kot gotovo dejstvo. Vedno je treba imeti v mislih negotovost, nezanesljivost in nepredvidljivost terorističnih dejanj. Dogodki, katerih vzrok je teroristična dejavnost, se namreč zaradi svoje nepredvidljivosti lahko zgodijo kjer koli, tudi tam oziroma na tistih območjih oziroma teritorialnih upravnih enotah, v katerih je ugotovljeno, da prevladujejo nižje stopnje določene ogroženosti.

Po mnenju pristojnih služb aktualne grožnje in modusi terorizma lahko kažejo predvsem z:

- napadi na življenje ali telo ali na človekove pravice in svoboščine, kot so: strelski pohodi, napadi s hladnim orožjem, druge oblike napada (uporaba drugih priročnih sredstev);
- ugrabitvami ali zajetjem talcev;
- uničenjem državnih ali javnih objektov ali predstavništev tujih držav, prevoznega sistema, infrastrukture, informacijskega sistema, javnega kraja ali zasebne lastnine;
- ugrabitvijo zrakoplova, plovila, sredstev tovornega prevoza ali javnega prevoznega sredstva;
- ogrožanjem varnosti s spuščanjem nevarnih snovi oziroma povzročanjem požarov, poplav ali eksplozij, na primer s:
 - ✓ pojavom pisemskih bomb z eksplozivi ali bioagensi,
 - ✓ porušitvijo vodnih pregrad,
 - ✓ namerno povzročitvijo nesreče v obratih večjega ali manjšega tveganja za okolje,
 - ✓ namestitvijo (in/ali uporabo) eksplozivne naprave ali sredstva za množično uničevanje, kot so eksplozivi, bombe, kemično, biološko, jedrsko ali radiološko orožje;
- motnjami ali prekinitvami oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi za življenje ljudi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje.

Iz ugotovitev te ocene, predvsem pa glede na dejstvo, da je v zadnjem obdobju in tudi sicer kljub večinoma nizki stopnji ogroženosti države oz. regije zaradi terorizma nevarnost terorističnega napada kljub temu mogoča, in zaradi velike nepredvidljivosti terorističnih dejanj in terorizma kot pojava izhaja, da se na podlagi te ocene ogroženosti ter po potrebi tudi na podlagi drugih strateških, političnih, strokovnih in analitičnih dokumentov pripravi oziroma prenovi regijski načrt zaščite in reševanja, povezan s terorističnimi grožnjami. V načrtu morajo biti med drugim ustrezno opredeljeni ukrepi, naloge in aktivnosti sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami glede na stopnjo teroristične ogroženosti, zlasti ob ugotovljeni visoki ter zelo visoki stopnji teroristične ogroženosti.

10 RAZLAGA OKRAJŠAV IN POJMOV

BDP	bruto družbeni proizvod
BTWC	Konvencija o prepovedi izpopolnjevanja, proizvodnje in skladiščenja bakteriološkega (biološkega) in strupenega orožja in o njegovem uničenju
CWC	Konvencija o prepovedi razvoja, proizvodnje, kopičenja zalog in uporabe kemičnega orožja ter o njegovem uničenju
CTBT	Pogodba o prepovedi jedrskih poskusov
ETA	Euskadi ta Askatasuna – Baskovska očetnjava in svoboda
EU	Evropska unija
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Revolucionarne oborožene sile Kolumbije
FLNC	Front de libération nationale Corse – Nation Liberation Front of Corzica – Korziška nacionalna osvobodilna fronta
ICSANT	Mednarodna konvencija o zatiranju dejanj jedrskega terorizma
IRA	Irish Republican Army – Irska republikanska armada
Isil	Islamic State of Iraq and the Levant – Islamska država Iraka in Levanta
Isis	Islamic State of Iraq and Siria – Islamska država Iraka in Sirije
IS	Islamic State – Islamska država
LTTE	Liberation Tigers of Tamil Eelam – Osvobodilni tigri tamilskega Eelama na Šrilanki
MMC	Multimedijski center
NAR	Nuclei Armati Rivoluzionari
NATO	North Atlantic Treaty Organisation – Organizacija severnoatlantske pogodbe
NPT	Sporazum o neširjenju jedrskega orožja
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê – Kurdistan Workers Party – Kurdska delavska stranka
PLO	Palestine Liberation Organization – Palestinska osvobodilna organizacija
RAF	Rotte Armade Fraktion – Frakcija rdeče armade
RS	Republika Slovenija
RTV SLO	Radio televizija Slovenije
TNT	trinitrotoluen
TRIGA	Training, Research, Isotope Production, General Atomic – šolanje, raziskave, iradiacija, General Atomic
URSZR	Uprava RS za zaščito in reševanje
WTC	World Trade Centre – Svetovni trgovinski center
ZDA	Združene države Amerike
ZŠR	Zahodno Štajerska regija

11 VIRI

- Ocena ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, URSZR.
- Regijska ocena ogroženosti ob pojavu nalezljivih boleznih pri ljudeh v Zahodno Štajerski, Izpostava URSZR Celje.
- Ocena ogroženosti ob nesreči zrakoplova v Zahodno Štajerski, Izpostava URSZR Celje.
- Ocena ogroženosti zaradi železniške nesreče v Zahodno Štajerski, Izpostava URSZR Celje.
- Ocena ogroženosti ob jedrski ali radiološki nesreči v Zahodno Štajerski regiji, Izpostava URSZR Celje.
- Ocena ogroženosti ob pojavu posebno nevarnih boleznih živali v Zahodno Štajerski, Izpostava URSZR Celje.
- Ocena ogroženosti zaradi nesreče z nevarno snovjo v Zahodno Štajerski, Izpostava URSZR Celje.

12 PRILOGE

Priloga 1: Dodatne točke za ocenjevanje ogroženosti občin zaradi terorizma glede na dodatne kriterije